

Eesti keele sõnavara- ja semantikaharjutusi

Sirje Rammo

Eesti keele sõnavara- ja semantikaharjutusi

Sirje Rammo

9 789949 517077

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Integratsiooni ja
Migratsiooni Sihtasutus
Meie Inimesed

Sirje Rammo

**Eesti keele
sõnavara- ja semantikaharjutusi**

Harjutuste kogumik on valminud Tartu Ülikooli ning Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie Inimesed koostöös ning „Inimressursi arendamise rakenduskava” prioriteetse suuna „Elukestev õpe” meetme „Keeleõppe arendamine” programmi „Keeleõppe arendamine 2011–2013” toel.

Toimetajad: Raili Pool, Maarika Teral
Kaanekujundaja: Kalle Paalits

Väljaande õigused kuuluvad Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutusele Meie Inimesed

ISBN 978–9949–517–07–7 (trükis)
ISBN 978–9949–517–08–4 (pdf)

Tasuta jagatav tiraaž

Tartu Ülikooli Kirjastus, 2013
www.tyk.ee

SISUKORD

SAATEKS	4
SÕNAMOODUSTUSHARJUTUSED	5
Sõnatuletus	5
Liitsõnamoodustus	38
SEMANTIKAHARJUTUSED	53
Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, paronüümid	53
Fraseologismid ja vanasõnad	77
Hinnangusõnad	96
Varia	104
VASTUSED	127

SAATEKS

Käesolev kogumik sisaldab sõnamoodustus- ja sõnakasutusoskusi arendavaid harjutusi ning on mõeldud eelkõige Eesti kõrgkoolide eesti keele (võõrkeelena) eriala üliõpilastele, aga sobib kasutamiseks ka muukeelsete koolide ja keelekursuste õpetajatele. Kogumikus leidub erineva raskusastmega ülesandeid, nii kesk- kui kõrgtaseme (B- ja C-tase) õppijale. Lihtsamad harjutused sobivad nii lisamaterjaliks vene kooli eesti keele tundides kui ka iseseisvaks õppimiseks. Enesekontrolli jaoks on harjutustiku lõpus ära toodud ülesannete A-osa vastused, kus on esitatud ka paralleelvariante. Mitmed harjutused nõuavad õppijalt sõnaraamatute ja grammatikate kasutamist.

Kogumik sisaldab harjutusi järgmistest valdkondadest: 1) sõnamoodustus – liitmine ja tuletamine; 2) sõnade leksikaalsed suhted – sünonüümid, antonüümid, homonüümid ja paronüümid; 3) fraseoloogismid; 4) hinnangusõnad; 5) sõnade tähendus. Selline harjutuste jaotus on loomulikult tinglik, kõik need valdkonnad on omavahel tihedalt seotud.

Sirje Rammo

SÕNAMOODUSTUSHARJUTUSED

Sõnatuletus

1. Moodustage substantiivist *ta-* (*da-*) või *sta-*liiteline instrumentatiivne verb. Kirjutage see lausesse sobivas vormis.

Näide: Mulle meeldib suusatada (suusk).

A

1. Laps _____ (kühvel) liiva mänguauto kasti.
2. Kas Eesti kaitsevägi on hästi _____ (relv)?
3. Käisin eile õhtul liuväljal _____ (uisk).
4. Vanaema keedab moosi, aga vanaisa ülesandeks on moosi-purgid _____ (kaas).
5. Need krundid _____ (hoone) kolmekorruseliste majadega.
6. Me ei saanud saali kasutada, seal _____ (viul) muusikaklassi õpilased.
7. Põrandalauad tuleb kuivatada ja siledaks _____ (höövel).
8. Selle luuletuse on _____ (viis) Olav Ehala.
9. _____ (käru) muld aeda ja laota peenardele!
10. Poetess ei osanud oma luuletusi _____ (pealkiri).
11. Koristaja pidi parkettpõrandaid sageli _____ (vaha).

B

1. Tegin suvel remonti: _____ (pintsel) mitu nädalat põrandaid ja seinu.
2. See keigar armastab end alati ohtralt _____ (lõhn).
3. Laev tuleb korralikult _____ (ankur), et torm seda lahti ei kisuks.
4. Avatud aknast kostsid kandleviisid, keegi _____ (kannel) seal juba mitu tundi.

5. Kõik lehmad karjas on _____ (märk).
6. Miks sa oma nägu nii tihti _____ (kreem)?
7. Kasarmu elukord oli rangelt _____ (reegel).
8. Enne praadimist tuleb loomaliha tugevasti _____ (vasar).
9. Finantsjuht peab need arved _____ (allkiri).
10. Sa pead ukسلukku _____ (õli), võti ei keera hästi.
11. Kas Emajõgi on kogu pikkuses _____ (laev)?

2. Moodustage intransitiivsest verbist kausatiivne transitiivverb. Muutke tuletusaluse verbi subjekt objektiks.

Näide: Laps ärkas.> Ema *äratas* lapse.

A

1. Poeg kasvas isa range järelevalve all. Isa _____ rangelt.
2. Puud kõikusid tuules. Tuul _____.
3. Loeng lõpeb kell kaks. Professor _____ kell kaks.
4. Lumepall veeres mäest alla. Lapsed _____ mäest alla.
5. Minu rahakott ja dokumendid on kuhugi kadunud. Ma olen oma _____ ja _____ kuhugi _____.
6. Mais sündis Hiie poeg. Mais _____ Hiie _____.
7. Selles pajas keeb kalasupp. Kokk _____ selles pajas _____.
8. Rannas põlevad vanad paadid. Kalurid _____ rannas _____.
9. Suur sünnipäevatort küpses ahjus. Vanaema _____ ahjus _____.
10. Kissell jahtub selles kastrulis kaua. Selles kastrulis _____ me _____ kaua.

B

1. Kevadel sulab lumi päikese käes kiiresti. Kevadel _____ päike _____ kiiresti.
2. Tugeva sügistormiga langesid metsas puud. Tugev sügistorm _____ metsas _____.
3. Laps kokkus koera nähes. Koer _____.
4. Puder kõrbes põhja. Ma _____ põhja.
5. Lahtine värav kääksub tuule käes. Tuul _____ lahtist _____.
6. Uksekell helises mitu korda, enne kui uks avati. Ta _____ mitu korda _____, enne kui uks avati.
7. Peremehe poeg nais naabertalu rikka peretütrel. Peremees _____ naabertalu rikka peretütrelga.
8. Põuaga närtsivad lilled ja rohi. Põud _____ ja rohu.
9. Pärast rasket haigust halvenes tema kuulmine ja nägemine veelgi. Raske haigus _____ tema _____ ja _____ veelgi.
10. Teekäija eksis tuisus. Tuisk _____.

3. Moodustage intransitiivsest verbist kausatiivne transitiivne verb. Muutke tuletusaluse verbi subjekt objektiks.

Näide: Laps ärkas. > Ema *äratas* lapse.

A

1. Laut hävines tules. Tuli _____.
2. Vanaema juures elades arenes Pille-Riini kohusetunne. Vanaema _____ Pille-Riinis _____.
3. Tema palk kulus kiiresti ära. Ta _____ oma _____ kiiresti ära.

4. Aiaküünal kustus tuulepuhangus. Tuulepuhang _____
_____ .
5. Mudilane kiikus uuel kiigel. Kasvataja _____ uuel
kiigel.
6. Eksamineerija ees istudes tuli poisile lahingu toimumisaeg
iseenesest meelde. Poiss püüdis eksamineerija ees istudes
kramplikult _____ lahingu _____ .
7. Valged linad pleekisid õues. Noorik _____ õues
_____ .
8. Märkasime, et mööbel oli toas uuenenud. Ema oli _____
kogu toa _____ .

B

1. Põõsa all liikusid kuivanud lehed. Siil _____ põõsa all
_____ .
2. Koer jäi hea meelega metsa. Peremees _____
metsa.
3. Pärast rohu võtmist haige rahunes. Rohi _____
_____ .
4. Juurviljavarud ei täiene iseenesest. _____ tuleb igal sügisel
_____ .
5. Supp soojeneb pliidil. Ema _____ last koolist oodates
_____ .
6. Porgandid säilisid sügaval kivikeldris imehästi. Ema _____
_____ külmas kivikeldris.
7. Sissepääs koopasse oli varingute tulemusena kitsenenud.
Varingud olid _____ koopasse.
8. Üks matkaja jäi saarele maha. Laev _____
_____ saarele maha.

4. Moodustage transitiivsest verbist *u*-liiteline intransitiivverb. Muutke tuletusaluse verbi objekt subjektiks.

Näide: Ma sulen ukse. > *Uks sulgub.*

A

1. See ärritas mind. _____ sellest.
2. Spordisaal muudeti peoruumiks. _____
peoruumiks.
3. Lumi kattis metsa. _____ lumega.
4. Leping kohustab teda töö 1. detsembriks lõpetama. Lepingu järgi _____ töö 1. detsembriks lõpetama.
5. Nõupidamine lükati edasi. _____ edasi.
6. Naise sõnad solvasid meest väga. _____
väga naise sõnade peale.
7. Pärast lõunavaheaega jätkati tööd. Pärast lõunavaheaega
_____.
8. Geograafiatudengeid huvitab matkamine. _____
_____ matkamisest.

B

1. See idee innustas teadlasi. _____ sellest ideest.
2. Lumetorm seiskas liikluse. _____ lumetormi tõttu.
3. Muinasjutus moondas nõid kuningapoja konnaaks. Muinasjutus
_____ konnaaks.
4. Ebaedu kurvastas näitlejannat. _____ ebaedust.
5. Õunte raskus murdis õunapuu oksa. Õunapuu _____
_____ õunte raskuse all.
6. Õppetoolis jätkati koosolekut. Õppetoolis _____
_____.

7. Teenijanna riietas perenaise uude kleiti. _____
_____ uude kleiti.
8. Keegi ei saa hoida vanurit külma eest. _____ peab ise
külma eest _____.

5. Kasutage lausetes harjutuse lõpus olevaid ise-liitelisi verbe.

A

1. Jalge all _____ kirjud sügislehed.
2. Liha _____ pannil.
3. Värskelt sadanud lumi _____ jalgade all.
4. Ketrajate vokid _____ kiiresti.
5. Rentslites _____ kevadveed.
6. Märjad puud _____ kaua pliidi all, enne kui põlema
läksid.
7. Pimedas toas _____ kahvatu küünlaleek.
8. Pesunööril _____ märjad linad.
9. Ma ei saanud öösel magada, sest toas _____ sääsed.
10. Kartulivõtjate käed ja jalad _____ väsimusest.
11. Mööduvate hobuste kaelas _____ aisakellad.
12. Vargad põgenesid, nii et põõsad _____ .

pinisema, sulisema, kolisema, särisema, krudisema, vurisema, sahisema, visisema, plagisema, mürisema, hubisema, vidisema, larisema, ragisema, tilisema, nagisema, surisema

B

1. Äratuskell _____ iga päev kell 7.
2. Köht lausa _____ näljast.
3. Tärklis _____ perenaise sõrmede all.
4. Haned _____ vihaselt.
5. Laps jooksis nii kiiresti kodu poole, et tuul _____
kõrvus.

6. Võõras ei julgenud väravast siseneda, sest aias _____ tige koer.
7. Nina on punane ja _____ nohust.
8. Pajas _____ mulgikapsad.
9. Aed _____ mesilastest.
10. Sa oled vist külma saanud, hääl _____ veidi.
11. Vanaema on vanaks jäänud: käib küürus ja ta pea _____ .
12. Ta proovis tasa trepist üles hiilida, aga vanad trepiastmed _____ ta jalgade all.

tudisema, irisema, lõrisema, mürisema, korisema, jorisema, podisema, sumisema, tärisema, lurisema, kähisema, tirisema, pinisema, krudisema, nagisema, sahisema, sisisema, kärisema, vihisema

6. Kirjutage, mis või kes sooritab märgitud korduvat tegevust. Kasutage ära kõik harjutuse lõpus toodud sõnad.

Näide: laksub – *laine*

A

1. tilgub –
2. sähvib –
3. määgib –
4. piiksub –
5. praksub –
6. kriiksub –
7. turtsub –
8. võngub –

veri, pendel, lammas, naine, vesi, välk, hiir, oks, lõke, uks, kass, värav, traktor, maapind

B

1. tiksub –
2. rõhib –
3. näub –
4. siutsub –
5. kolksub –
6. vilgub –
7. lirtsub –
8. pilgub –

pori, silm, kass, lind, kell, siga, haamer, varblane, uks, täht, vesi, tuli

7. Asendage kursiivis trükitud sõnaühendid tuletistega.**A**

1. Linnupuuri ava tuli natuke *suuremaks teha* _____ .
2. Naabrinaised *sõimasid üksteist vastamisi* _____ .
3. Imelik on „*teie*” *öelda* _____, oleme ju head tuttavad.
4. Talvel tuleb *end hoida* _____ külma eest.
5. Pidime seinad värvima ja laed *valgeks tegema* _____ .
6. Lapsed läksid mäele *kelguga sõitma* _____ .
7. Liiga vali muusika *muutis* _____ meid *kurdiks*.
8. Mitmed Jaan Krossi romaanid on *tõlgitud soome keelde* _____ .

B

1. Talupoeg pidi mõisnikku *härraks nimetama* _____ .
2. Äädikat peab veega *lahjemaks tegema* _____ .
3. Uuel positsioonil *kaevasid* _____ sõdurid *end maasse*.
4. Ta õppis juba lapsena *malet mängima* _____ .
5. Seenelised *hõiksid vastamisi* _____ .
6. Autojuht *oli* _____ liiklusõnnetuse pärast *kurb*.
7. Laine *loksus korraks* _____ vastu kaldakive.
8. Matkajad *saatsid öö mööda* _____ telkides.

8. Asendage kursiivis trükitud sõnaühendid tuletistega.

Näide: Mees *jäi leseks*. > Mees *lesestus*.

A

1. Lõpuks sai töö tehtud ja võis hakata *pidu pidama* _____ .
2. Püüdsin kreemiga oma karedat käenahka *pehmemaks teha* _____ .
3. Nii suure rahasumma peab seifi *luku taha panema* _____ .
4. Nõmm *oli* _____ kanarbikuõitest *lilla*.
5. Neiu *jäi seisma* _____ ehtepoe vaateakna ees.
6. Tuul kord vaibus, kord *muutus kõvemaks* _____ .
7. Tee ehitusel tuleb liivapinnast *kõvemaks teha* _____ .
8. Varem nii jõukas aadlipere oli aja jooksul *vaeseks jäänud* _____ .
9. Päevitajad *olid* _____ rannas *kõhuli*.
10. Mootor *surtsus korra* _____ ja suri siis välja.

B

1. Meie seltskonnas ei *püüta peen olla* _____ .
2. Sul ei õnnestu mind *lolliks teha* _____ .
3. Ära püüa seda asja *lihtsamaks teha* _____ .
4. Selles ametiasutuses on asjaajamine *lihtsamaks muutunud* _____ .
5. Miski nagu *liigutas end korraks* _____ põõsastes.
6. Pärast rasket haigust on ta *kõhnaks jäänud* _____ .
7. Vesi *läks* _____ potis kiiresti *soojaks*.
8. Oli vaja vett *soojaks teha* _____ .
9. Aja jooksul *lähevad* peeglid *tuhmiks* _____ .
10. Naine *oli põlvili* _____ altari ees ja luges palveid.

9. Leidke sama sisu väljendav verb.

Näide: midagi poola keelde tõlkima – *poolandama*

A

1. järk-järgult hallimaks muutuma – _____
2. „ei” ütleva – _____
3. korraks järsku ja lühidalt karjuma – _____
4. liivaga katma, liivaga üle riputama – _____
5. korduvalt kergelt hüppama, lühikeste hüpetega edasi liikuma –

6. (vaenujalal või tülis olijaid) leppima panema – _____
7. end millegi või kellegi ebameeldiva või ohtliku eest hoidma –

8. jahtumist põhjustama, jahedamaks tegema – _____
9. seatempe tegema, kellelegi siga mängima – _____
10. midagi eesti keelde tõlkima – _____

B

1. hõbedakihiga katma – _____
2. halvemaks muutuma – _____
3. halvemaks tegema, halvemaks muutma – _____
4. äkki lühidalt hirnuma – _____
5. „jaa”, „jah” ütleva – _____
6. süüa andma, kedagi toitma – _____
7. siia-sinna, edasi-tagasi, ühe kindla suunata lendama –

8. suuskade abil lumel edasi liikuma – _____
9. (vähehaaval) verd jooksuma – _____
10. peitu minema, end peitma – _____

10. Leidke tuletusahelast puuduv verb. Sulgudesse kirjutage tuletusahela viimases verbis liitunud sufiks.

Näide: suur *suurenema* suurendama (*ne+da*)

A

1. soe, _____, soojendama ()
2. töö, _____, töötlemä ()
3. aur, _____, aurustuma ()
4. valge, _____, valgendama ()
5. avar, _____, avarduma ()
6. rühm, _____, rühmituma ()
7. pikk, _____, pikendama ()
8. nali, _____, naljatlema ()
9. pruun, _____, pruunistuma ()

B

1. kivi, _____, kivistuma ()
2. rikas, _____, rikastuma ()
3. jää, _____, jäätuma ()
4. uus, _____, uuendama ()
5. aru, _____, arutlema ()
6. tihe, _____, tihendama ()
7. terve, _____, tervendama ()
8. kurb, _____, kurvastuma ()
9. maa, _____, maanduma ()

11. Kirjutage lause uuesti, asendades kursiivis trükitud tuletised ühend- või väljendverbidega.

Näide: Nad *pidutsesid* hommikuni. > Nad *pidasid* hommikuni *pidu*.

A

1. Kui *sisenes* kaunis mees, tõstsid kõik naised pea.

2. Päevad *mööduisid* üksluiselt ja hallilt.

3. Naised *huvituvad* sageli sõprade pereelust.

4. *Hoolitse* minu väikese kassipoja eest hästi.

5. Seda lugu ei *andestanud* mees naisele iialgi.

6. Need lilled on küll öidepuhkemisega *hilinenud*.

7. Toivo sõprade külaskäiguga *kaasnes* alati pidu ja lärm.

8. Klubis *ligines* mulle üks pikka kasvu noormees.

9. Sõber oli puhkuse ajal raskelt *haigestunud*.

B

1. Kurjategija oli juba *vangistatud* ja kohtu alla antud.

2. Sinu sõber ei *edastanud* mulle seda teadet.

3. Lõpuks ometi *teostus* neiu unistus – temast sai õpetaja.

4. Kolmandal korral tehing *õnnestus* ja mees sai võlgadest lahti.

5. Vanamees *pahanes* selle jutu peale.

6. Ma sain aru, et sõber oli lõpuks *tervenenud*.

7. Ei maksa *muretseda*, küll me saame hakkama.

8. Pikkamööda *omandas* naine mehe elustiili ja mõtteviisi.

9. Võistleja *rahuldus* lohutusauhinnaks saadud raamatuga.

12. Kirjutage lause uuesti. Leidke kursiivis trükitud tuletise asemele sama sisu väljendav sõnaühend.

Näide: Ma *lukustasin* ukse. > Ma *panin* ukse *lukku*.

A

1. Kui teed *kuivenesid*, hakati jälle rattaga sõitma.

2. Masin *poolitas* palgid kiiresti.

3. Päike paistis ja tiigivesi *soojenes* varsti.

4. Enne operatsiooni kassi kõht *karvutustati*.

5. Kodule lähenedes *kiirenes* hobuse jooks.

6. A. H. Tammsaare poolt *eestindatud* romaane on hea lugeda.

7. Lapse läbikukkumine eksamil *kurvastas* ema väga.

8. Autokooli eksaminõudeid on *karmistatud*.

9. Masin *jahustas* viljaterad.

10. Lastele meeldib selles metsatukas *suusatada*.

B

1. Seistes on puder *paksenenud*.

2. Kreissae läbilõikavad helid peaaegu *kurdistasid* töölisi.

3. Apteeker *pulbristas* midagi tagaruumis.

4. Hommikuks polnud mees veel päriselt *kainenunud*.

5. Kirjanik ei osanud oma jutustust kuidagi *pealkirjastada*.

6. Kaunis muusika pani naise hinge *valulema*.

7. Sünnitaja valud *sagenesid*.

8. Meie poeg õppis sel suvel *purjetama*.

9. Kaunis muusika *rikastab* elu.

10. Minu filoloogist tütar võib need tekstid kerge vaevaga *venendada*.

13. Moodustage isikuid märkivaid tuletisi.

Näide: laad > *laadaline*

A

1. palk –
2. kala –
3. mets –
4. nõu –
5. kursus –
6. jalgratas –
7. sõda –
8. matus –
9. talu –
10. mari –

B

1. päev –
2. pood –
3. rand –
4. üür –
5. pank –
6. võlg –
7. mesi –
8. langevari –
9. jaht –
10. jalgpall –

14. Moodustage naisisikut märkivad tuletised.

A

1. kuningas –
2. Tšehhi –
3. neeger –
4. ori –
5. laulja –
6. Ameerika –
7. Stockholm –
8. kaunis –
9. jumal –
10. tartlane –

B

1. vürst –
2. Poola –
3. juut –
4. sõber –
5. müüja –
6. Itaalia –
7. Zürich –
8. naiivne –
9. poiss –
10. välismaalane –

15. Moodustage alltoodud sõnadest *lane*-tuletised ja liigitage need tähenduse järgi 3 rühma.

A

1. isik rahvuse või päritolu järgi:
2. mingi rühmituse, asutuse või organisatsiooni liige:
3. isik ameti või tegevusala järgi:

*välismaa, erakond, ajalugu, New York, „Vanemuine”,
kergejõustik, Lõuna-Eesti, kaitseleit, pealinn, Madrid, teadma,
Luther, kehakultuur, „Noor-Eesti”, sport*

B

1. isik rahvuse või päritolu järgi:
2. mingi rühmituse, asutuse või organisatsiooni liige:
3. isik ameti või tegevusala järgi:

*Hegel, saar, Läti, õpetama, Kohtla-Nõmme, „Siuru”, sõda,
õppima, Portugal, partei, raudtee, vabariik, Philadelphia,
Lenin, raskejõustik*

16. Moodustage *us-*, *e-*, *ng-* või *k-*liite abil tegevuse üksikjuhtu märkivaid nimisõnu.

A

1. torkama –	6. lööma –
2. suudlema –	7. kolksatama –
3. panema –	8. hüppama –
4. tõukama –	9. puhuma –
5. häälitsema –	

B

1. töötama –	6. solvama –
2. treenima –	7. kallistama –
3. ohkama –	8. käima –
4. haigutama –	9. hõikama –
5. taotlema –	

17. Moodustage *us-*, *is-*, *e-* ja *ng-*liite abil tegevuse tulemust märkivaid nimisõnu.**A**

1. korrutama –
2. võrsuma –
3. tätoveerima –
4. joonistama –
5. köitma –
6. luuletama –
7. tarretama –
8. nautima –

B

1. tõlkima –
2. avaldama –
3. leppima –
4. kirjutama –
5. kirjeldama –
6. tootma –
7. hautama –
8. graveerima –

18. Moodustage (*V*)*r-*, *i-*, *k-*, *is-*, *e-*liite abil tegevusvahendit märkivaid nimisõnu.**A**

1. kustutama –	7. lõikama –
2. hõljuma –	8. väetama –
3. kütma –	9. teritama –
4. röstima –	10. määrima –
5. pihustama –	11. siduma –
6. süütama –	12. võimendama –

B

1. summutama –	7. kutsuma –
2. tõstma –	8. puhuma –
3. täitma –	9. põletama –
4. peibutama –	10. kallama –
5. võidma –	11. kuivatama –
6. arvutama –	

19. Asendage liitsõnad ja sõnaühendid vahendit märkivate tuletistega.**A**

1. paljundusaparaat –
2. sõiduriist –
3. seade puistetööde tegemiseks –
4. elatusvahend või elatusraha –
5. und tekitav või pikendav ravim –

B

1. seade auto peatamiseks –
2. niidumasin –
3. hügile ajav ravim –
4. asutuse antud kirjalik teade –
5. soojendusvahend –

20. Moodustage *kond-*, *stik-*, *mik-* või *ik-*liite abil kogu või rühma märkivaid tuletisi.**A**

1. valima –	7. reegel –
2. komme –	8. kogu –
3. lugeja –	9. keel –
4. õu –	10. järv –
5. kuusk –	11. leht –
6. telk –	12. idee –

B

1. täht –
2. tüüp –
3. mänd –
4. lugema –
5. laev –
6. paat –
7. lihas –
8. mägi –
9. tutvus –
10. laud –
11. kuulaja –
12. probleem –

21. Moodustage *la-*, *kond-*, *stik-*, *ik-*, *ndik-*, *mu-* ja *stu-* liite abil kohta või ala märkivaid tuletisi.**A**

1. ujuma –
2. piir –
3. saar –
4. selg –
5. lind –
6. elama –
7. haige –
8. sügav –
9. piiskop –
10. liiv –
11. kalm –
12. lage –

B

1. mägi –
2. mets –
3. madal –
4. tuvi –
5. tara –
6. taga –
7. rand –
8. asuma –
9. ring –
10. kõrge –
11. rõivas –
12. püha –

22. Moodustage *ik-* ja *stik-*liite abil puude ja põõsaste nimetustest tuletisi, mis märgivad kohta, kus need puud kasvavad.

Näide: vaher > *vahtrik*

A

1. kask
2. mänd
3. haab
4. sarapuu
5. saar
6. kadakas
7. võsa

B

1. tamm
2. kuusk
3. lepp
4. pärn
5. puu
6. põõsas
7. paju

23. Väljendage sama sisu tuletisega. Tuletusalusena kasutage liitsõna täiendosa.

Näide: sõnaraamat > *sõnastik*

A

1. peidukoht –
2. pesemiskoht –
3. noormees –
4. otsaesine –
5. ühiselamu –
6. veoriist –
7. parkimisplats –
8. külmkapp –
9. murerohke –
10. kümnekroonine –
11. proosakirjanik –
12. kausikujuline –

B

1. karjatalitaja –
2. pastapliiats –
3. laevamees –
4. ussikujuline –
5. sõjamees –
6. fotoaparaat –
7. männimets –
8. hüppenöör –
9. kurvavõitu –
10. juuksuritöökoda –
11. vanainimene –
12. prügimägi –

24. Asendage kursiivis trükitud sõnaühendid kas-liiteliste tuletistega.

Näide: *heade kommetega* neuu > *kombekas* neuu

A

1. *hea rühiga* kaitseväelane –
2. *selge aruga* töötaja –
3. *suure kõhuga* õllesõber –
4. *küüru jäänud* kellamees –
5. *tihti vilja kandev* aed –
6. *sarmi omav* näitlejanna –
7. *kõrgete põsesarnadega* lauljatar –
8. *nõrgalt hapu* supp –
9. *pisut hall* varjund –
10. *peaaegu kreem* käekott –

B

1. *priskete vormidega* tädi –
2. *kruusa sisaldav* muld –
3. *rohkesti vürtsi sisaldav* kaste –
4. *pruuni varjundiga* foto –
5. *tihti pirtsutav* tüdruk –
6. *sageli teisi kiusav* poiss –
7. *särtsu täis* tantsujuht –
8. *kõrget mainet omav* õppejõud –
9. *pisut punane* toon –
10. *veidi soolane* õhk –

25. Leidke sama sisu väljendav *tu*-tuletist või *mata*-vormi sisaldav sõnaühend.

Näide: ülesanne, mida pole võimalik lahendada – *lahendamatu ülesanne*

ülesanne, mida pole veel lahendatud – *lahendamata ülesanne*

A

1. loom, keda pole võimalik taltsutada –
2. nähtus, mida ei ole veel seletatud –
3. õigus, mida pole veel tõestatud –
4. lõvi, keda pole veel taltsutatud –
5. oletus, mida pole võimalik tõestada –
6. olukord, mida ei ole veel muudetud –
7. käitumine, mida ei osata seletada –
8. otsus, mida ei saa muuta –

B

1. võim, mis ei kuulu jagamisele –
2. tegelane, keda pole asendatud –
3. metsloom, keda ei suudeta tabada –

4. kurjategija, keda pole veel tabatud –
5. takistus, mida ei ole veel ületatud –
6. töömees, keda pole võimalik asendada –
7. arv, mida ei ole veel jagatud –
8. raskus, mis ei ole ületatav –

26. Täitke lünk sobiva omadussõnaliitega.

Näide: riik*lik* programm

A

1. vale___ inimene
2. roosa___ pluus
3. surema___ teos
4. kantserogeen___ aine
5. ema___ naine
6. torm___ hobune
7. peal___ sahtel
8. tigu___ moodustis
9. mere___ kliima
10. pilt___ väljend
11. mure___ meel
12. kõhu___ mees
13. röövel___ tegu
14. kesk___ rida
15. siid___ karv
16. mägi___ maa
17. mõtlema___ küsija
18. eri___ kohtlemine

B

1. laine___ joon
2. samet___ muru
3. veri___ varvas
4. kodu___ hulkur
5. külg___ uks
6. reetur___ plaan
7. kere___ noormees
8. kasu___ tehing
9. torn___ maja
10. soo___ erinevus
11. erand___ olukord
12. äär___ tuba
13. kius___ naaber
14. daam___ käitumine
15. lepitama___ vaenlane
16. oht___ olukord
17. hapu___ õun
18. ammu___ unistus

27. Leidke lünka sobiv omadussõnaliide, kirjutage sõnad vajalikus vormis.

A

Kaev

See lugu on ühest kaevust. Ta on kõige põli_____ ehitis meie külas, nii vana, et mitte keegi ei tea, millal kaevatud. Kaev on hirm_____ sügav. Salv on ümmargu_____ põllukividest. Pidid olema töö_____ mehed need vanaaeg_____ kaevumeistrid. Kaevul on tahumata palkidest rakked ja peal kindel kaas. Kaevu kohal tammi_____ hargil seisab noolena püsti kõrge vinn. Aga vinn teeb ka kaevu uhkeks ja talu toredaks. Mälestus kodu_____ kaevust on hell. Midagi põli_____, osake esivanemate pärandusest, mis hallist ajast on jootnud peret ja karja. On jäänud vastupandama_____ tahtmine sinna sügavusse vaadata. „Küll on hea vesi!” Väarvi_____, lõhna_____, maitse_____ – ja kui maitsev. Võib-olla on sellest ajast jäänudki mingi seletama_____ aukartus puhta allika, puhta kaevu puhta vee ees.

(Harri Jõgisalu järgi)

B

Maantee

Ristikukupõld lõhnab suviselt. Ääre_____ väli õitsvat heina ulatub teeni. Mööda vilksatab valgetüve_____ kaski. Suveõhtu_____ maantee. Jänes tuleb metsast. Seesama, pikakõrva_____ orasepõllul koogutaja. Õhtuhämaruses lahkub arg_____ loom päeva_____ varjupaigast. Seisatab kahel käpal, kuulatab. Ees on looma jaoks midagi mõistma_____, mitteloodus_____, võõrast ja kivist. Kord on see hiirvaik_____, siis kostab vastu maad suruv hirmutav mürin. Hämar öö kaitseb väike_____ redutajat teeveerel. Kiirus on pidurdama_____. Teel on rutt. Asfalt ühendab kaugeid paiku, kuid lahutab läheda_____ .

(Harri Jõgisalu järgi)

28. Moodustage alltoodud sõnadest *ne-* ja *line-*liitelisi omadussõnu.

Näide: terav + maitse > *teravamaitseiline*

A

1. terav + meel –
2. vasak + käsi –
3. kaks + koht –
4. must + silm –
5. väikene + mõõt –
6. nädal + pikk –
7. kitsas + puus –
8. kuum + veri –
9. paljas + jalg –
10. madal + laup –
11. pikk + koib –
12. tuba + suur –

B

1. neli + hääl –
2. pikk + kõrv –
3. seitse + korrus –
4. hele + pea –
5. tume + nahk –
6. rõõmus + tuju –
7. lai + õlg –
8. must + tiib –
9. aasta + vana –
10. hell + süda –
11. kraav + lai –
12. lühike + karv –

29. Moodustage alltoodud sõnadest lähtuvaid tuletisi.

Näide: sõber – *sõbralik, sõprus, sõbranna, sõbrannalik, sõbrunema, sõbrustama, sõbrustaja* jne

A

sõna –

B

nimi –

30. Leidke *lt*-liitelistele määrsõnadele tuletusaluseks olev omadussõna. Sulgudesse märkige liitunud liited.

Näide: hõbedaselt – *hõbedane* (*ne+lt*)

A

1. suuliselt – ()
2. kaalukalt – ()
3. haiglaselt – ()
4. seesmiselt – ()
5. orjalikult – ()
6. laialdaselt – ()
7. aastaselt – ()
8. vormiliselt – ()
9. tintjalt – ()
10. menukalt – ()
11. muretult – ()
12. imelikult – ()
13. hoolsalt – ()
14. uniselt – ()
15. näotult – ()

B

1. pühalikult – ()
2. vesiselt – ()
3. taibukalt – ()
4. rahaliselt – ()
5. õnnetult – ()
6. pikaldaselt – ()
7. tänaselt – ()
8. sisuliselt – ()
9. röömsalt – ()
10. inimlikult – ()
11. peamiselt – ()

12. klaasjalt – ()
13. abitult – ()
14. kerglaselt – ()
15. tempokalt – ()

31. Moodustage etteantud tüvest lausesse sobiv määrsõna.

Näide: Poisid läksid (rind) rinnutsi kokku.

A

1. Seda kappi peab (neli) _____ kandma.
2. Kas sa käid (hommik) _____ jooksmas?
3. Saada artikkel täna õhtul (meil) _____ ära.
4. Ülestõus suruti (julm) _____ maha.
5. Kohtasin teda (uus) _____ alles mitme aasta pärast.
6. Sa arvad minust (halb) _____, kui ma ära olen teeninud.
7. Lained veeresid (kohin) _____ randa.
8. Noormees ja neiu kõndisid (kael) _____ koos.

B

1. Haige keerati (kõht) _____.
2. Kas meritsi on lühem tee kui (maa) _____ ?
3. Sünnipäevalisi tuli (rida) _____ juurde.
4. Ülemus lükkas mu ettepaneku (järsk) _____ tagasi.
5. Laps tahtis (kange) _____ ujuma minna, aga ema ei lubanud.
6. Kas me läheme koju (jalg) _____ või bussiga?
7. Ta vihastas ja löi ukse lahkudes (mürts) _____ kinni.
8. Sel aastal möllas torm (kuri) _____ kui kunagi varem.

32. Leidke lünka sobiv mäarsõna.

A

1. Arst aitas haige _____.
2. Puud olid alleele istutatud _____.
3. Sa oled mind _____ mõistnud.
4. Kell kaheksa ma ei saa tulla, käin _____ tööl.
5. Ema tundis _____, et lapsega on midagi juhtunud.
6. Tuberkuloosihaige hingas _____.
7. Seda probleemi on vaja uurida _____.
8. Üliõpilane ootas _____ loengu lõppu.
9. Väljas sajab _____ vihma.

tibamisi, vääriti, istuli, kähinal, ridamisi, sügavuti, õhtuti, aimamisi, tüdinult

B

1. Poisid läksid _____ kokku.
2. Väike laps kukkus _____ porilompi.
3. _____ andis peavalu järele.
4. Sõbratar püüdis mind _____ aidata.
5. _____ jäävad suvilad tühjaks.
6. Paljudele Eesti saartele pääseb ainult _____.
7. Nõid hakkas _____ naerma.
8. Ta oli nii rõõmus, et nuttis ja naeris _____.
9. Striptiisibaaris istuvad _____ mehed.

pikkamisi, peamiselt, rinnutsi, kápuli, sügiseti, vaheldumisi, laginal, kõigiti, meritsi

33. Asendage kursiivis trükitud sõnaühendid või liitsõnad tuletisega (määrsõnaga).

A

1. Sellesse turismitallu tulid puhkajad tavaliselt *perekondade kaupa* _____.
2. *Aja poolest* _____ ei jõudnud ta tööga valmis, küll aga mahuldasa.
3. Kui heaga ei anta, võtame *väevõimuga* _____.
4. Majad olid üle tänava *üksteise vastas* _____.
5. Asusime teele *üheksast isikust koosneva rühmana* _____.
6. Prantsatasin libedal teel *kõhu peale* _____ maha.
7. Mees läks vastasele *käsipidi* _____ kallale.
8. Napoleoni kook pannakse *kihtide kaupa* _____ kokku.

B

1. *Aru poolest* _____ on ta oma kaaslastest üle.
2. Väikesed lauad pandi *otsapidi kokku* _____ ja nii mahtus kogu seltskond ühe laua taha istuma.
3. Eesti keele palatalisatsioon on *eri murretes* _____ erinev.
4. Armunud paar istus pingil *teineteise ümbert kinni hoides* _____.
5. Tema *sõnade järgi* _____ on see kursus väga kasulik.
6. Läksime matkama *kuuest inimesest koosneva rühmana* _____.
7. Rühmatöö ajal istuti *rühmade kaupa* _____.
8. Ta pani vastase maadluses *selja peale* _____.

34. Moodustage *lt-* ja *sti-*liitelisi mäarsõnu.

A

1. porine –
2. halb –
3. mõttetu –
4. emalik –
5. paha –
6. sisukas –
7. kena –
8. julgem –

B

1. kõva –
2. rahulik –
3. kurb –
4. ilu –
5. ilmekas –
6. sant –
7. madalam –
8. kannatamatu –

35. Moodustage harjutuse lõpus olevaist sõnadest tüvekindusega mäarsõnad ja sobitage need lausetesse.

Näide: Ta taganes *samm-sammult*.

A

1. _____ kostis kaugelt kõuemürinat.
2. Avariipaik uuriti _____ läbi.
3. _____ hakkas meie korvpallurite edu kasvama.
4. Lugesin õpiku _____ läbi, aga sellele küsimusele vastust ei leidnud.
5. Poiss kirjutas koduse ülesande _____ pinginaabri pealt maha.
6. Väljas läks _____ pimedamaks.
täht, punkt, aeg, leht, samm, järk

B

1. _____ läks muusika aina valjemaks.
2. Ilmad lähevad _____ külmemaks.
3. Kuu tuli _____ pilve tagant välja.

4. Direktor luges seletuskirja _____ läbi.
5. Meie suvised jalgrattamatkad on _____ pikemaks muutunud.
6. Väike laps ronis _____ trepist üles.
päev, aste, aasta, tund, aeg, sõna

36. Moodustage sama tähendust väljendav määrsõna.

Näide: külgepidi koos > *külitsi*

A

1. neli koos –
2. lausete kaupa –
3. paljudel suvedel –
4. telefoni teel –
5. kasvu poolest –
6. naljatades –
7. mõnes kohas –
8. kobades –

B

1. merd mööda –
2. kaks koos –
3. kadestades –
4. loomu poolest –
5. üksteise lähedal –
6. hiilides –
7. isikute kaupa –
8. paljudel hommikutel –

37. Tuletage substantiivitüvest tegusõna, omadussõna ja määrsõna.

Näide: nali *naljatama; naljakas; naljalt*

A

1. nimi _____
2. osa _____
3. tõsi _____
4. aeg _____
5. suvi _____
6. kõht _____
7. öö _____
8. käsi _____

B

1. joon _____
2. vaev _____
3. häda _____
4. jalg _____
5. lõuna _____
6. talv _____
7. koht _____
8. püha _____

38. Taastage tekst.

Näide: Hiilisin tuppa vaik_____ nagu vaim ja libis_____ oma aarde kirjutus_____ üle_____ sahtlisse. > Hiilisin tuppa vaikselt_____ nagu vaim ja libistasin oma aarde kirjutuslaua ülemisse sahtlisse.

A**Kuidas elad, Ann?**

Tege_____ on ema ju korra_____ inimene. Seda ei usuks vist keegi, kes teda nii pööra_____ tempe on tegemas näinud. Ta on raamatu_____ osakonnajuha_____ ja ülikoolis käinud. Ta pole mingi joo_____, vahel kui keegi külla tuleb, siis võtab napsi. Isa sama_____. Isa töötab panga laenuosa_____ ja kolleksion_____ täispikki multi_____. Terve riiul elu_____ on nende all: „Herakles”, „Mulan”, multi_____, mis on kinoski jooksnud ja multi_____, millest enam_____ inimestest aimugi pole. See on alati norimiskoht mu tuttavate jaoks, kes meile külla tulles tingimata selle riiuli ava_____ ja arvavad, et need on minu omad. Aga iga kell käitub isa normaal_____ kui ema. Ta vingub mu õppi_____ kallal ka vähem ega tunne palaviku_____ huvi meie kooli õppe_____ vastu.

B

Isaga on mul tege_____ tunduva_____ lihtsam suhelda kui emaga. Isa ei torgi mind lakkama_____ tagant, näiteks kui ta näeb, et ma niisama tele_____ vahin, ei sunni ta mind hoopis raamatuid lugema. See viima_____ on jälle puhta_____ ema kiiks. Tal on vist _____ kujutus, et kaheksateistkümnendaks _____ aastaks pean ma läbi lugema kõik maailma raamatud. Ma loen küll, rohkem kui mõnigi meie klassist, nii et mõnikord kirjandus_____ hakkab päris ime_____, kui õps alustab mingi teema aru_____ ja ainus, kes oskab kaasa rääkida, olen mina. Noh, _____ kord kaks-kolm õpi_____ veel. Aga ma ei saa ju ainu_____ raamatuid lugeda, pilli mängida ja joonistada. Ma olen normaal_____ noor inimene, kelle jaoks on _____ilmal peale selle veel üht-teist pakkuda. Ma pole mingi noh_____.

(Aidi Vallik)

Liitsõnamoodustus

39. Moodustage liitsõnu.

Näide: mees + sõna > *mehesõna*

A

1. aed + tool –
2. aed + linn –
3. naine + sportlane –
4. naine + pesu –
5. naine + raasuke –
6. siid + kleit –
7. inimene + pelglik –
8. liblikas + ujumine –
9. poeg + laps –
10. võõras + tööline –
11. mesi + purk –
12. mesilane + ema –

B

1. inimene + olend –
2. käsi + kiri –
3. oblikas + hape –
4. noor + koor –
5. lugemine + oskus –
6. kevad + lill –
7. meri + siga –
8. meri + kala –
9. kõrge + mäestik –
10. mees + saun –
11. mees + müra –
12. mees + laulja –

40. Liigitage alltoodud liitsõnad liitumismalli alusel kolme rühma.

A

1. lühitüveline:
2. nimetavaline:
3. omastavaline:

naistepäev, külalislektor, ajalugu, aedhernes, inimõigus, meekärg, maasikmari, karistusviis, kevadpäike, õpilaspäevik, hambaauk, sulgpadi, naljalugu, käsikiri, võimlemispidu, sulepadi, liblikkerge, piirjoon

B

1. lühitüveline:
2. nimetavaline:
3. omastavaline:

lauluhääl, pendelkell, raudkõva, käokell, magamistuba, koertenäitus, inimvaenulik, ahiküte, näljasurm, naistöoline, vaarikipunane, ahjuküte, juurvili, külalislahke, ratastool, lastehaigla, haaknõel, kangelaseepos

41. Moodustage iga sõnaga kolm liitsõna, kus etteantud sõna esineb täiendsõnana. Kasutage erinevaid liitumismalle: nimetavalist ja omastavalist (ainsuses ja mitmuses).

Näide: mees > *meesõpetaja, mehetegu, meestejuuksur*

A

1. laps –
2. keel –
3. võõras –
4. vesi –

B

1. mees –
2. noor –
3. käsi –
4. õis –

42. Moodustage 20 liitsõna, mille põhisõnaks on:**A**

poiss

Näide: jooksupoiss

B

mees

Näide: löömamees

43. Moodustage 20 liitsõna, mille täiendsõnaks on:

A

töö

Näide: tööpäev

B

kool

Näide: kooliaasta

44. Moodustage liitnimisõnu, milles etteantud nimisõna esineb kord põhisõnana, kord täiendosana. Iga sõnaga moodustage 10 (5+5) liitsõna.

Näide: *kirjapaber, kirjatuvi, kirjamark, ...*

kiri –

lihtkiri, tähtkiri, külkiri, ...

A

1. jõud –

2. hind –

3. mõte –

4. start –

5. vili –

6. täht –

7. vesi –

8. rahvas –

9. nälg –

B

1. maks –

2. liin –

3. tänav –

4. küte –

5. toit –

6. pidu –

7. riie –

8. sein –

9. palk –

**45. Moodustage 10 liitsõna, mille täiend- ja põhiosa
ümbertõstes saate uue liitsõna.**

Näide: *lihaloom, loomaliha,*
kaupmees, meestekaup

A

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

B

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

46. Moodustage 10 liitnimisõna nii, et etteantud liitsõna põhisõna on järgmise liitsõna täiendsõnaks.

Näide: põllumees > *meesõpetaja, õpetajaraamat, raamatupood ...*

A

sünnipäevalaps –

B

muinasjutt –

47. Väljendage sama sisu liitsõnaga.

Näide: halli habemega mees – *hallhabe*

A

1. rauast valmistatud soomusrüü –
2. saag, millega võib rauda saagida –
3. mees, kes otsib kulda –
4. kullast valmistatud karikas –
5. kõrge, rohkete korrustega hoone –
6. isik, kes saab kõrget palka –
7. jalgade abil liikuma pandav kahe-, harva kolmerattaline sõiduk –
8. hoop, mis on antud jalaga –
9. kauba müügiga tegelev inimene –
10. auto, millega veetakse kaupa –
11. masina parandamine –
12. masinaga tehtav parandus –

B

1. laiad kotitaoliste säärtega püksid –
2. suur, kottide kinniõblemiseks kasutatav nõel –
3. koht, kus kaevandatakse vaske –
4. vasest tehtud katel –

5. töö, mida tehakse käsitsi –
6. käe ümber olev side –
7. mägedes kulgev tee –
8. mäe alumine osa –
9. käärid pleki lõikamiseks –
10. plekist valmistatud kruus –
11. metallist valmistatud kruvi –
12. metalli sisse keeratav kruvi –

48. Leidke liitsõnadele vasteks samasisuline *ur-* või *nik-*tuletis.

A

1. poepidaja –
2. ammukütt –
3. sõjamees –
4. rattasõitja –
5. ametiisik –
6. laiskvorst –
7. põllumees –
8. lambakarjus –
9. talupidaja –

B

1. ratsamees –
2. vanainimene –
3. õelusekott –
4. mõisaomanik –
5. rännumees –
6. ihnuskoi –
7. metsaülem –
8. lipukandja –
9. pallimängija –

49. Moodustage liitsõnalisi taimenimesid.

A

1. kure	saba
2. lume	lill
3. varsa	kapsas
4. konna	rohi
5. kuke	kelluke
6. murtud	kell
7. raud	roos
8. lumi	nukk

9. nurme	hernes
10. lill	hari
11. saia	kabi
12. rebase	süda

B

1. karu	roos
2. kuller	silm
3. tokk	lill
4. hundi	kannus
5. pääsu	kupp
6. lõvi	nui
7. sini	kapsas
8. kuke	nelk
9. vesi	kell
10. habe	sõlg
11. jänese	lõug
12. pruudi	roos

50. Moodustage liitsõnu, mille täiendosaks on harjutuse lõpus toodud muutumatud sõnad.

Näide: liik > *alaliik*

A

1. keha –
2. inimene –
3. õhtu –
4. kriips –
5. jaotus –
6. jalg –
7. käru –
8. roog –
9. puder –

10. liide –
11. uks –
12. kiri –

ala-, all-, eel-, ees-, järel-, kõrval-, püst-, sega-, kaas-, taga-, üla-

B

1. sõna –
2. põlv –
3. nõu –
4. nähtus –
5. müük –
6. autor –
7. jaam –
8. mõte –
9. meri –
10. ilm –
11. võrre –
12. jää –

ala-, all-, eel-, ees-, igi-, järel-, kõrval-, kaas-, taga-, ulgu-, üli-

51. Väljendage sama sisu liitsõnaga.

Näide: kapsastest toituv uss – *kapsauss*

A

1. metsa raiumise luba –
2. kiirelt antav abi –
3. laev, millega veetakse kaupu –
4. magnetkihiga ketas –
5. metsa rajatud kalmistu –
6. mets, kus kasvavad okaspuud –
7. sadam jahtide jaoks –
8. inimene, kes aina loeb (raamatuid) –
9. karja eest hoolitseja –

10. turg, kus müüakse vanu asju –
11. seentest põhjustatud mürgitus –
12. võimalus võita –
13. päev, millal tehakse sporti –
14. naissoost arst –

B

1. kirjanik, kes kirjutab sõjast –
2. taimedest valmistatud toit –
3. väike ehtis söögitegemiseks suvel –
4. maakohas elav inimene –
5. koht, kus toimub kiire puhastustöö –
6. lillede kompositsioon –
7. võimalus trennida –
8. kalast tehtud sült –
9. spordi heaks korraldatav loterii –
10. aed, kus kasvavad juurviljad –
11. külmetamisest põhjustatud haigus –
12. tootmisega seotud kulu –
13. naistest koosnev koor –
14. naisi armastav mees –

52. Moodustage iga alltoodud nimisõnaga 2 võrdluslikku liitomadussõna (nimisõna + omadussõna), kusjuures nimisõna jääb nimetavasse käändesse.

Näide: siid > siidõrn, siidpehme

A

1. tuli _____
2. veri _____
3. vesi _____
4. nool _____
5. raud _____

B

1. surm _____
2. sulg _____
3. taevas _____
4. nõel _____
5. teras _____

53. Moodustage iga alltoodud omadussõnaga 2 võrdluslikku liitomadussõna (nimisõna + omadussõna).

Näide: külm > jääkülm, raudkülm

A

1. terav _____
2. pehme _____
3. kindel _____
4. hall _____
5. must _____

B

1. raske _____
2. kõva _____
3. kollane _____
4. õrn _____
5. valge _____

54. Moodustage omadussõnalise täiendosaga liitomadussõnu (omadussõna + omadussõna).

Näide: l_____märg > ligemärg

A

1. pu_____kirju
2. si_____hall
3. m_____pruun
4. r_____raske
5. m_____hapu
6. k_____kuulus
7. t_____roheline
8. k_____kiire
9. h_____julge
10. kä_____külm

B

1. m_____kirju
2. r_____hall
3. v_____kollane
4. k_____kaval
5. h_____kollane
6. k_____soolane
7. sä_____valge
8. k_____roosa
9. p_____villane
10. h_____magus

55. Kirjutage, missugustest sõnaliikidest koosnevad alltoodud liitsõnad.

Näide: sulgpehme – *nimisõna* + *omadussõna*

A

1. hapupiim –
2. kümnevõistlus –
3. verivorst –
4. omalooming –
5. püstkriips –
6. tinaraske –
7. eeltellima –
8. hapnikurikas –
9. väheviljakas –
10. sinihabe –
11. värvirõõmus –
12. lipsunõel –
13. punasekirju –
14. kirimale –

B

1. süsimust –
2. paljusõnaline –
3. külmkapp –
4. kahekõne –
5. kaldtee –
6. järelnoppima –
7. keskkonnasõbralik –
8. enesekaitse –
9. rõngaslill –
10. lumevaene –
11. seapraad –
12. põlismets –
13. säravvalge –
14. kõrgushüpe –

56. Leidke lihtsõna asemele liiane liitsõna.

Näide: See noormees on minu väimees väimeespoeg.

A

1. Elumaja taga kasvasid kenad pärnad _____.
2. Gripp _____ hakkab vist kallale kippuma.
3. Mulle meeldib kaladest kõige rohkem siig _____.
4. Multifilmi tegelased olid papagoi ja madu _____.
5. Mais _____ võib veel lumelõrtsi sadada.
6. Mees pidi ämma _____ haiglasse viima.

B

1. Mulle meeldivad jaanuari _____ külmad ja karged ilmad.
2. Peigmees _____ oli kosjaviinad kaasa võtnud.
3. Jõuludeks tuuakse kuusk _____ tuppa.
4. Pliidil podises borš _____.
5. Väimeespoeg ja äi _____ käivad koos kalal.
6. Kalamehed said ainult paar väikest särge _____.

57. Taastage tekstis olevad liitsõnad vajalikus vormis.

A

Naeratus

Kä_____külm talveh_____. Puud seisavad üleni valges, kahvatus päikesev_____sätendavas härmatises. Majas_____ja t_____postid pauguvad pakases. Inimesed ruttavad. Nina kasuka_____peidetud, katsud, kuidas külma käest tuppa sooja saada.

Ja ennäe imet. Ühe koha peal kaob sul rutt ja jääd uudistama. Nii v_____tulijad kui m_____minejad teevad sulle peaga lahke tervitusno_____ja näitavad pilguga üles lumisele puule. Otse k_____tee kohal, päris käega ulatuvas kõrguses istuvad

okstel linnud – hulgakesi, p_____pugulised, musta pea ja sabaga leevikesed. Kutsuvad üksteist i_____õrna vilega ja nokivad sirelis_____. Vaatavad allseisjaid oma nõöps_____, aga ära ei lenda.

Sellestki ei ole midagi, et nad vaid külmaga tulevad parkidesse ja puiest____ toitu otsima. On hoopis soe tunne. Naeratud võhiv_____ seal leevikeste puu all, vaatad veel tagasigi, ikka lõbus helk silmis.

See naeratus jääb sind saatma terveks päevaks, nakatab neidki, kellele kõneled kohtumisest leevikestega, kü_____lindudega.

(Harri Jõgisalu)

B

Maakuldajad

Igal kevadel, kui lumi sulab, ujutab s_____vesi aasaheinamaa üle. Siis lainetab küla all veev_____ nagu järv. Aga s_____veel ei ole pikka p_____olemist, sest nired ja ojad neelavad selle. Ainult mõni soonek____ virvendab ja sinab kauem. Nii kaua kui mäletatakse, on siin ikka nii olnud: kevadel järv, suvel heinamaa, sügisel karjatamisp_____. Kevadel alaneb vesi nii kähku, et laste laevad ja parved jäävad kuivale, on suvel keset h_____maad niitjatel jalus. Kuid laste laevad pole ainukesed, mis sulav_____maha jäävad. Enne veel, kui vesi päriselt kaduda jõuab, löövad k_____pealsed ja v_____sooned rohetama.

Vaid mõned päevad sooja ning heledat valgust ja pimestavalt sätendav õ_____kuld katab märja maa. Lausa külmast veest tõusevad õrnade varte ja lehtede puhmad, täis kollaseid õisi. Õite kohal sumisevad putukad, rõõmsad toidu üle. I_____kerge tunne on seda vaadata ja kuulata.

Kevad on käes: v_____kabi õitseb!

(Harri Jõgisalu)

58. Valige lausetesse sobivad reduplikatiivsed liitsõnad ja kasutage neid õiges vormis.

Näide: Keldris hoiab ta vana *kila-kola*.

A

1. Ära tegele _____, tee midagi kasulikku.
2. Naine võttis oma _____ ja läks mehe juurest minema.
3. Tema rahaasjad on alati _____.
4. Tädi Helmi lüpsab laudas _____ lehmi.
5. Hommikul ma korralikult ei söönud, võtsin kohvi juurde _____.
6. Joodik taarus _____ kodu poole.
7. Olin nii väsinud, et peas valitses täielik _____.
tipp-topp, nipe-näpe, surimuri, kimpsud-kompsud, sirr-sorr, vinta-vänta, tühi-tähi

B

1. Teerada lookles _____ puude ja põõsaste vahel.
2. Mulle meeldib vanakraamiturul kõike seda _____ vaadata.
3. See ei olnud kontsert, vaid maitselage _____.
4. Kogu mets otsiti _____ läbi, aga kadunud poisikest ei leitud.
5. Nõud kukkusid hirmsa _____ maha.
6. Tule _____ ema juurde!
7. Ära kunagi tee kalleid oste _____.
risti-rästi, tipa-tapa, uisapäisa, kribu-krabu, kilin-kolin, tingeltangel, kiira-käära

SEMANTIKAHARJUTUSED

Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, paronüümid

59. Leidke sünonüümid kõrvalolevast tulbast.

A

1. lapselik	kiire
2. kujukas	mõru
3. algeline	särin
4. kurblooline	tõmmu
5. tõre	kõhn
6. tumedavereline	ebasõbralik
7. pakiline	lihtsameelik
8. kuivetu	ilmekas
9. kibe	traagiline
10. pragin	lihtne

B

1. kujutu	hall
2. lustiline	läbimõtlemata
3. tüütu	blond
4. häbelik	kahepalgeline
5. silmakirjalik	vormitu
6. linalakne	jämedakoeline
7. ennatlik	lõbus
8. kulukarva	sobilik
9. tahumatu	uje
10. sünnis	pealetükkiv

60. Leidke sünonüümid kõrvalolevast tulbast.

A

1. heal jalal olema	reutama
2. hüüdma	innustuma
3. õõtsuma	taipama
4. end varjama	poputama
5. järjestama	leinama
6. aru saama	annetama
7. kätel kandma	talletama
8. hoogu sattuma	reastama
9. jäädvustama	huikama
10. korjama	sõbrustama
11. kinkima	noppima
12. taga nutma	hulpima

B

1. varastama	tüütama
2. toetuma	latrama
3. saabuma	rivistuma
4. heale järjele saama	äritsema
5. puruks litsuma	jätkuma
6. end ritta seadma	näppama
7. lobisema	lõmastama
8. küllalt olema	lõbutsema
9. hinge peale käima	naalduma
10. kauplema	lesima
11. meelt lahutama	naasma
12. lamama	rikastuma

61. Leidke kõrvalolevast tulbast sünonüümid.

A

1. innukalt	vargsi
2. salaja	kehkvel
3. tähelepanelikult	alatas
4. aeglaselt	vihinal
5. rumalalt	kookus
6. elevil	teraselt
7. küürus	hiljuti
8. sageli	totralt
9. äsja	õhinal
10. vuhinal	pikkamisi

B

1. ennem	salamisi
2. valesti	nobedasti
3. märkamatu	potsti
4. tasa	ükshaaval
5. kärmesti	pigem
6. mahedasti	üsna
7. mütsti	kössis
8. võrdlemisi	vagusi
9. eraldi	vääriti
10. kõveras	sumedalt

62. Kirjutage lausesse sobiv sünonüüm õiges vormis.

A

1. Pärast ema surma nuttis ja ahastas neiu nagu _____ (meeletu, ogar).
2. Sünnipäevalapsele _____ (sõnama, lausuma) palju kauneid sõnu.

3. Vabandage, härra, kas siit möödus äsja üks _____ (lihav, tüse) proua?
4. Kas kutt võttis korraliku naise või sattus sadamakõrtsis mõne vana _____ (mõrd, naine) kokku?
5. Kus viga näed laita, seal tule ja _____ (abistama, aitama).
6. „Kas jonn _____ (mööduma, üle minema),” küsis ema väikeselt pojalt.
7. Olin nelja-aastane, kui mu ema suri ja ma _____ (orbuma, orvuks jääma).
8. Külmetasin ja jäin _____ (palavik, temperatuur).
9. Sportlane _____ (tõukama, viskama) kuuli üle kahekümne meetri.
10. Võta pirukaid kaasa, siis bussis hea _____ (nosima, õgima)!

B

1. Jõulude ajal _____ (kinkima, tegema) me alati vastastikku kingitusi.
2. Sellel mehel on _____ (kõhn, niru), kuid tugevad käed.
3. Selle aasta jooksul on kõikide kaupade hinnad _____ (suurenema, tõusma).
4. Ma ei ole narkotsilembur ega kanepi _____ (fänn, armastaja).
5. Sulase päevad olid nii pikad, et õhtuks oli alati _____ (jõud, võhm) väljas.
6. Ilmajaama teatel nädalavahetusel ilm _____ (muutuma, vahetuma).
7. Kas sa _____ (sööma, toituma) igal hommikul enne kodust lahkumist?
8. Õeldakse, et põllumees on _____ (põline, igavene) rikas.
9. Varblastele meeldib veelompides _____ (ujuma, suplema).
10. Ema _____ (nutma, pillima) oma surnud poja pärast.

63. Asendage kursiivis trükitud sõnad sobiva sünonüümiga.

A

Vene keelt kõnelev õpilane

Oma igapäevast *metsajooksu* tehes märkasid lapsed ükskord männi oksa peal *imepärasest* kirjut lindu.

„Vaata, see on papagoi!” sosistas poiss *ärevalt*. „Ei tea, kas ta elabki siin metsatukas?”

„Rumal!” ütles tüdruk. „Ta on kuskilt lihtsalt *plehku pannud*. Aga ma kardan, et ta võib siin *hukka saada!*”

„Viime koju!”

„Püüa ta mütsi sisse!” õpetas tüdruk.

„Ma tean isegi,” ütles poiss ja *asetas* linnu rahulikult mütsi. Lind tundis end selles soojas pesas üsna *mugavalt*. *Järsku* ta kraaksatas: „Kuušet, kuušet!” Poiss võpatas.

„Süüa tahab!” tõlkis tüdruk. „Näljane *vaeseke*.”

„Kahju ainult, et ta on venelane,” kahetses poiss.

„*Peaasi*, et rääkida oskab. Küll me talle õpetame eesti keelt *nagu nalja!*”

Lapsed viisid linnu koju ja *pakkusid* talle keedetud kartulit. Lind *keeras* pea *ülbelt* kõrvale ja kraaksatas jälle: „Kuušet, kuušet!”

Ent kui ema koju *jõudis*, siis – ime küll – hakkas papagoi tema peo pealt *sööma*. Võib ju olla ka sellepärast, et ema pakkus talle riisi. Pärast einetamist lendas ta ema õlale ja hakkas ema kõrvarõngast nokaga *tirima*.

B

Vanemad aga *käskisid* lastel poe juurde *sildi* panna, et leitud *rääkiv* papagoi ja kätte võib saada nende aadressil.

Ja nagu arvasite, ei tulnudki keegi lindu otsima.

Papagoi *kodunes* hästi ja muutus julgemaks. Ta oskas juba koera haukumist *jäljendada*, *kuigi* see tundus kääbuskoera klähvimisena.

Kui papagoi oli umbes nädalapäevad uues kodus olnud, teatas poiss *pidulikult* emale: "Meil on uudis! Papagoi oskab juba *natuke* eesti keelt!"

„*Ohoo!*” oli ema *imestunud* ja läks puuri juurde ning küsis: „Mida sa mulle siis ütled?”

„Okei!” kraaksatas papagoi.

„See pole *mingi* nali,” oli ema pettunud.

„Seda me pole talle õpetanud,” *seletas* tüdruk, „mina küll ei tea, kust ta seda on kuulnud.”

„*Olgu peale,*” ütles ema ja tahtis teise tuppa minna, kuid *jäi* siis üllatunult *seisma*, sest papagoi kraaksatas: „Sööma, proua!”

(Ira Lember)

64. Leidke *eba-* või *tu-*liitelised antonüümid.

Näide: õnnelik > *õnnetu*

loomulik > *ebaloomulik*

A

1. tänulik –
2. kirglik –
3. sõbralik –
4. naiselik –
5. südamlük –
6. armulik –
7. asjalik –
8. murelik –
9. täiuslik –
10. tundlik –

B

1. lapselik –
2. mõistlik –
3. taiplik –
4. ekslik –
5. harilik –
6. inimlik –
7. kõlblik –
8. seaduslik –
9. oskuslik –
10. ohtlik –

65. Igas allpool toodud lauses on üks sõna asendatud oma vastandiga (antonüümiga), mistõttu on kadunud selle lause algpärane mõte. Leidke see ja kirjutage lause õigesti välja. Kirjutage saadud lause parafraas (sama mõte teiste sõnadega).

Näide: See toit viib keele üles. *See toit viib keele alla. See toit on väga maitsev.*

A

1. Mulsai hing tühjaks. _____
_____ .
2. Tüdruk oli seitsmendas maas _____
_____ .
3. See on nagu taevast leitud. _____
_____ .
4. Poiss oli lapsekingadest sisse kasvanud. _____
_____ .
5. Pole terve päeva midagi hamba peale saanud. _____
_____ .
6. Ta raputas endale tuhka jalga. _____
_____ .
7. Käsi peseb jalga. _____
_____ .
8. Kui ta torti nägi, hakkas tema nina vett jooksuma. _____
_____ .
9. Läks trumm, tulgu ka pulgad. _____
_____ .

B

1. Kes ees, see naine. _____
_____ .
2. Kuidas puhkus, nõnda palk. _____
_____ .
3. Me saatsime ta taevasse. _____
_____ .
4. Süda tõusis saapasäärde. _____
_____ .
5. Meil on temaga kukk kitkuda. _____
_____ .
6. Kui oled öösel halvasti maganud, oled terve päeva vormist sees.

_____ .
7. Vastus oli tal keele all. _____
_____ .
8. See seletus on sulle peast sisse imetud. _____
_____ .
9. Räägime nüüd selle asja kõveraks. _____
_____ .

66. Järgnevates tekstides on paljud omadussõnad asendatud antonüümidega. Taastage esialgne tekst. Vajalikud sõnad leiate teksti alt.

A

Mäger Urask

Liivakünnas keset sood elas noor mäger Urask. See soo oli lühike ja kitsas – mitu head kilomeetrit. Liivakünnas selles soos moodustas õieti nagu väikese madalama saare. Sel saarel kasvas inetuid puid ja põõsaid: kaski, haabu, pajusid, leppi. Soo oli alati vesine ja kuiv, täis

tümasid kohti, poriauke ja vulisevaid, korisevaid laukaid, millest tõusis üles kollast sooja vett. Mäger on raske loom, tema pääses hõlpsasti soost üle ja soosaarel oli tal alati märg ja rahutu. Kuna inimestel sool käimine oli kerge ja meeldiv ning isegi suurem koer meeeldi seal kõndida ei tahtnud, siis ei tülitanud mäkra ta saarel keegi.

ilusaid, lai, pikk, märg, kõrgema, külma, rahulik, kerge, raske, kuiv, ebameeldiv

B

Mäger nimelt on väike söödik. Suve läbi kogub ta endale rasva. Toiduks tarvitab ta tigused, putukaid, marju, seeni, hiiri, madusid ja konni. Teod, putukad, hiired ja maod on üldiselt meeldivad olendid. Aga kui ta on suve läbi end nuumanud, siis on ta sügiseks kõhn ja rasvane kui pörsas. Pörsast meenutab ta mitmeti, sest ka tema on pikka kasvu, lühikeste jalgade ja suurte seasilmadega. Ainult ta karvad on pehmemad kui seal, ta nahast saab seetõttu inetuid asju. Mäger oli soosaarel üsna õnnetu. Ohutuid tülitajaid oli vähe, toitu palju. Ometi ei olnud mäger viimasel ajal oma korteriga enam rahul. Ta oli hakanud leidma, et korter on aja jooksul väga kuivaks läinud. Algul oli kungas märg, liiv pehme ja ainult veidi-veidi kuiv.

(Richard Roht)

väikest, ebameeldivad, pisikeste, ohtlikke, suur, paks, niiskeks, kuiv, niiske, ilusaid, õnnelik

67. Asendage kursiivis sõnad antonüümidega.

A

Must kohv

Laupäev on *kole* päev. Siis *antakse* Mart igale poole kaasa. Nagu *hommegi*. Hommikul käisid nad Jüriga kinos multafilme *näitamas*, hiljem aga emaga mitmes-mitmes poes ja siis õmbleja juures ka veel.

Nüüd istusid nad kohvikus.

Mart oli siin *viimast* korda. Ühe laua *ees* märkas ta kohe Airinit oma emaga. See oli vast üllatus. Ka Airin nägi Marti ja viipas talle sõbralikult. Mart oleks heameelega üles tõusnud ja Airini lauda *tõusnud*, aga seal polnud enam ruumi. Seepärast hüüdis ta rõõmsalt: „Kas sa sööd kooki?”

Airin noogutas.

„Kohvikus ei räägita teise lauaga!” *kiitis* ema.

Mart sai sellest aru ja tal oli natuke häbi. Ta oleks küll kangesti tahtnud öelda, et ega Airin pole teine laud, aga otsustas parem vait olla. Peaasi kui saaks kooki. Ja limonaadi. Tal oli ju oma raha. Vanaisa *võetud*. Et saaks kohvikusse minna. „Palun kooki,” teatas Mart oma soovi ettekandjale, „ja kaks pudelit limonaadi!”

„Kaks pudelit?” vaatas ettekandja küsivalt ema poole.

Ema muigas ja *noogutas* pead. „Vahest aitab esialgu ühest! Ja mulle tass musta kohvi!”

„Ei-ei,” kogeles Mart ja sosistas siis emale, „kuidas siis nii? Mul on ju raha...” Ta pöördus tõsiselt ettekandja-tädi poole: „Emale palun puhast kohvi! Ja kooki ka!”

(Ira Lember)

B

Me saame terveks

Hiline supleja jäi haigeks. Nüüd tuli tal olla voodis.

„Jaa..., meil on katarr,” kinnitas arst lusikat lauale pannes. Naeratas Mardile ja lisas:

„Pole viga, küll me varsti *haigeks jääme.*”

Kirjutas kiiruga paar rohuretsepti ja *saabus.*

„Kas minul on kitarr või?” päris Mart pärast arstitädi lahkumist.

„Katarr!” parandas ema.

„Kas see on minu haiguse nimi?”

Ema noogutas: „Jaa!”

Mart jäi rahule ja tõusis voodis istukile. Natukese aja pärast tahtis ta teada: „Kas arsti-tädil oli ka kitarr?”

„Katarr,” parandas ema jälle. „Kust sa selle *alla* tuled?”

„Aga ta ju *vaikis*, et küll me varsti terveks saame,” õigustas end Mart.

„Oh sind küll!” muigas ema ja selgitas: „Kui sina oled *terve*, siis on arstitädi sinu pärast mures. Ja kui sa nüüd ilusasti rohtu *annad* ja me su kaela sooja salliga *lahti* seome, siis saad varsti terveks. Siis ei pea ka mina ja arstitädi sinu pärast mures olema!”

„Kas siis, kui te *rõõmustate*, olete ka natuke haiged?” tahtis Mart teada. „Eks natuke ikka,” naeratas ema...

„Me saame terveks!” kinnitas seepeale Mart tõsiselt.

(Ira Lember)

68. Kirjutage ainsuse omastava ja osastava käände vormid ning leidke parempoolsest tulbast homonüümide erinevad tähendused.

Näide: värss, värssi, värssi

a) *noor härg*

b) *luulerida*

A

1. saar, _____ kala
a) puurimisriist
b) alkohol

2. tee, _____ veest ümbritsetud maismaa-
tükk
a) peksmine
b) mõistus, mõtlemisvõime
3. tint, _____ ääretus
a) kuiv rohumaa
b) linnu või looma elupaik
4. aru, _____ puu
a) liiklemiskoht
b) kirjutusvedelik
5. puur, _____ viimane
a) jook
b)
6. tagumine, _____
a)
b)
7. piiritus, _____
a)
b)

B

1. aas, _____ Läti rahaühik
a) puhastamisriist
b) veedalune madalik
2. viks, _____ rahaasutus
a) vaikus
b) klaas alkoholi joomiseks
3. latt, _____ järsk rannik
a) rohumaa
b) rõivakaunistus
4. hari, _____ kärmas, usin
a) tipp
b) silmus

5. rahu, _____ ritv
 a) _____ saapamääre
 b) _____
6. pank, _____
 a) _____
 b) _____
7. pits, _____
 a) _____
 b) _____

69. Kirjutage osaliste homonüümide (kokkulangev ainsuse nimetav) ainsuse omastava ja osastava käände vormid.

Näide: nukk – *nuku, nukku*
 nukk – *nuki, nukki*

A

1. kiil –	6. reis –
kiil –	reis –
2. vaht –	7. viis –
vaht –	viis –
3. silm –	8. arm –
silm –	arm –
4. kurk –	9. mure –
kurk –	mure –
5. sool –	10. hang –
sool –	hang –

B

1. viil –	6. roog –
viil –	roog –
2. tamm –	7. siil –
tamm –	siil –
3. koor –	8. lakk –
koor –	lakk –
4. viht –	9. sõim –
viht –	sõim –
5. maks –	10. serv –
maks –	serv –

70. Valige lünka sobiv homofoon ja kasutage seda õiges vormis.**A**

1. Sel semestril avatakse rahvaülikoolis kaks eesti keele õpperühma inglise keele _____ (baas, paas).
2. Vaevalt löi _____ (agu, hagu) helendama, kui matkajad teele asusid.
3. Otsin uue _____ (dress, tress), sest kavatsen hakata hommikuti jooksmas.
4. Ma ei jõua sinuga iga päev kakelda ja _____ (grillima, krillima).
5. _____ (baas, paas) on dekoratiivne ehituskivi, mida kasutatakse Eestis laialdaselt.
6. Korstnapühkija ei saanud käsi puhtaks, tahm oli tunginud sügavale _____ (boor, poor).
7. Lõkke tegemiseks korjasid matkajad metsast _____ (agu, hagu).
8. Sõjaväelase pükstel olid punased _____ (dress, tress).

9. Laupäeva õhtul meeldis meestele õlut juua ja vorstikesi _____ (grillima, krillima).
10. Looduses leidub _____ (boor, poor) ainult ühendina.

B

1. Kas sa võtad kaasa _____ (bass, pass) või ID-kaardi?
2. Nõupidamisele kogunesid NATO _____ (blokk, plokk) maade välisministrid.
3. Laps kasvas nii kiiresti, et vanaema pidi poolelioleva kampsuni üles _____ (arutama, harutama) ja suurema kuduma.
4. Millist ripsme _____ (dušš, tušš) sa kasutad?
5. Kas te istute _____ (barter, parter) või rõdul?
6. Haige viidi juba operatsiooni _____ (blokk, plokk).
7. Täna _____ (arutama, harutama) riigikogus järgmise aasta eelarvet.
8. Ott Raukas oli meie kuulsamaid _____ (bass, pass).
9. Minu äripartner loobus _____ tehingust (barter, parter).
10. Eksamitulemused mõjusid üliõpilastele külma _____ (dušš, tušš).

71. Leidke lausetest vead ja parandage need.

Näide: Mürk *imetas* aeglaselt verre. *imendus*

A

1. Arvake need küsimused omavahel läbi ja öelge oma arvamus. _____
2. Rahvas on uues valitsuses petnud. _____
3. Peaministrit asetab tema äraolekul rahandusminister.

4. Tema ülesanded piirnesid vaid telefoni vastuvõtmise ja kohvi keetmisega. _____
5. Riigikogul tuleb arvustada tema arvamusega. _____

6. Peaminister püüdis pressikonverentsil põhjustada järjekordset hinnatõusu. _____
7. Ärimees edestas oskuslikult ettevõtlust. _____
8. Koolipoiss pääses väikese tüdruku uppumisest. _____
9. Paljud vanurid elatavad ainult pensionist. _____
10. Õelasse naabrimehesse on raske hästi suhelda. _____

B

1. Suur koer ehmus möödujaid. _____
2. Neiu eemaldus meigi näolt. _____
3. Tulekahjust tuleb teada numbrile 112. _____
4. Sain talle vastuse elektronpostiga. _____
5. Jalgpallurid võitlesid Kreekas. _____
6. Rein valmistas eksamiks kolm päeva. _____
7. Teda vaevus see küsimus järjest enam. _____
8. Mul unustas võlg ära. _____
9. Kureema toitus oma poegi hästi. _____
10. Poiss toetas silla käsipuule ja vaatas jõe voolu. _____

72. Leidke lausetest vead ja parandage need.

Näide: Mürk *imetas* aeglaselt verre. *imendus*

A

1. Valitsus tagandas maa endistele omanikele. _____
2. Mees taastas raskest haigusest. _____
3. Minister märkas oma kõnes, et ära on tehtud suur töö.

4. Me suurenesime kiirust. _____
5. Arst küsitles haigelt isikuandmeid. _____
6. Kumm venitas järjest pikemaks. _____
7. Viimaks avanes vaenlasel võime talle kätte maksta. _____
8. Nende asjade vahel võib üldjooni leida. _____
9. Talle meeldis telerit vaadata ja muusikat kuulda. _____

B

1. Ta hooldas oma tervise eest. _____
2. Uus töötaja kohandas kiiresti muutustega. _____
3. Värv on seinalt maha kulutanud. _____
4. Pärast konkurentsi uut müügikampaaniat firma klientide arv vähenes. _____
5. Piimasaadused kattuvad suure osa inimese kaltsiumivajadusest.

6. Rahvahääletusel otsustati Eesti ühendamine Euroopa Liiduga.

7. Uus korter oli alles sisestamata. _____
8. Sekretär sisendas uued andmed arvutisse. _____
9. Selle probleemiga tegutseb sotsiaalhoolekandeadusutus.

73. Kirjutage lünka sobiv sõna õiges vormis.**A**

1. Mul _____ (jätma, jääma) vist sünnipäeval käimata.
2. Äsja külvatud muru peab pidevalt _____ (hooldama, hoolitsema).
3. Kolmanda võõrkeele _____ (omandama, omastama) ta juba väga kiiresti.
4. Oli see _____ (vahest, vast) üllatus!
5. Plaani _____ (järele, järgi) pean töö lõpetama kuu lõpuks.
6. Riiet on võimalik _____ (muutma, muutuma) niiskuskindlamaks.
7. Lõunamaalane ei suutnud karmi kliimaga _____ (kohanema, kohandama).
8. Viimasel ajal ei ole _____ (arendama, aretama) uusi koeratõuge.

9. Vladimir Beekman on _____ (eestindama, eestistama) palju Astrid Lindgreni lasteraamatuid.
10. Me liikusime maastikul täpsete _____ (suund, suunis) järgi.

B

1. Inimesed _____ (tarvitama, tarbima) aasta-aastalt üha rohkem.
2. Politsei tegi kurjategija _____ (isik, isiksus) kindlaks.
3. See on õnnelik _____ (juhtum, juhus), et ma sind just täna kohtasin.
4. Talve _____ (järel, järele) tuleb kevad.
5. Kuulsin sellest sõprade _____ (vahetus, vahendus).
6. Kohe on võimatu _____ (eristama, eraldama) kõiki pildil olevaid värvivarjundeid.
7. Maalil _____ (kujutlema, kujutama) pikajuukselist naist.
8. Kurjategijale _____ (kohandama, kohaldama) kohtus kõrgeimat karistusmäära.
9. Ma ei oska veel seda kaamerat _____ (käsitsema, käsitlema).
10. Tänapäeva inimesed pööravad liiga suurt tähelepanu _____ (ajaline, ajalik) väärtustele.

74. Kirjutage lünka sobiv verb vajalikus vormis.

A

1. See laev on _____ merel juba kaks kuud.
2. Hetkeks tõusis tuul ning paar suuremat lainet _____ vastu paadi külge.
 - a) loksatama
 - b) loksuma

3. Tulle heidetud puud _____ ja põlesid heleda leegiga.
4. Hiilija jala all _____ oks.
a) praksatama b) pragisema
5. See näts _____ näppude külge.
6. Üliõpilane _____ kuulutuse teadetetahvile.
a) kleepima b) kleepuma
7. Ta _____ ja sõnad tulidki meelde.
8. Ametnik _____ oma tähelepanu viimaste arvete kontrollimisele.
a) keskendama b) keskenduma
9. Õde _____ emale kõik ära.
10. Matusel naised nutsid ja _____ .
a) kaeblema b) kaebama
11. Alati tuleb _____ parema tulemuse poole.
12. _____ end nüüd kokku võtta ja naerata mulle.
a) püüdma b) püüdlema
13. Üheraksed paljunevad _____ .
14. On vähe asju, mis nii täpselt _____ .
a) poolduma b) poolituma
15. Laps _____ hirmust.
16. Vanur _____ külma pärast õlgu.
a) väristama b) värisema

B

1. Kõik tema ihuliikmed _____ külmast.
2. Tütarlapse huulil _____ muie.
a) võbisema b) võbelema
3. Uks _____ ja ta pöördus vaatama, kes tuleb.
4. See uks _____ kogu aeg, millal sa teda õlitad?
a) kriuksatama b) kriuksuma
5. Peab ootama, kuni ravim hakkab _____
6. Koosolek _____ uues konverentsisaalis.
a) toimima b) toimuma
7. Seda balletti on _____ juba 100 korda.
8. Draamateatris _____ täna õhtul „Eesti matus”.
a) etenduma b) etendama
9. Esimesena _____ veoauto kastist maha pikakasvuline mees.
10. Koer _____ rõõmsalt külaliste ümber.
a) kargama b) karglema
11. Juba ammu hakkas teda _____ luuvalu.
12. Ta ei läinud arsti juurde, vaid _____ edasi.
a) vaevlema b) vaevama
13. Laboris _____ uusi tehnoloogiaid.
14. Eelarvamused olid rahva seas sügavalt _____.
a) juurduma b) juurutama
15. Ema _____ köögis nõudega.
16. Vankrirattad _____ asfaldil.
a) kolistama b) kolisema

75. Kirjutage lünka õige sõna vajalikus vormis.

A

1. _____ turiste külastab Tallinna.
2. Klassis on tüdrukute _____ .
a) enamus b) enamik
3. Vastaja _____ eksamil kõik Jaan Krossi romaanid.
4. Ma _____ puhkuseni jäänud päevi.
a) loendama b) loetlema
5. Selle laulu _____ oli suurepärane.
6. Kirjastus korraldas uute trükiste _____ .
a) esitus b) esitlus
7. _____ käsitletakse nimisõnade tuletamist.
8. Sissetulekud jaotati _____ .
a) järgmiselt b) järgnevalt
9. Reet vahtis surnuks peetud meest kui _____ .
10. Film mõjus nagu _____ : paljud asjad paistsid uues valguses.
a) ilmutis b) ilmutus
11. Sellest otsusest _____ kõik ta ebaõnnestumised.
12. Miks te hilinesite, mis _____ ?
a) juhtuma b) johtuma
13. Mu mees _____ raadiost ainult päevauudiseid.
14. Vanaema ei _____ enam hästi.
a) kuulama b) kuulma

15. _____ oli raske jala küljest lahti rebida.
16. Paja _____ oli kuhugi kadunud.
a) kaas b) kaan
17. Naisel olid valged _____ kaelas.
18. Õrnad _____ liuglesid aknale.
a) helmes b) helves
19. Ka maal tuleb kultuuri _____ .
20. Vabaõhulaval _____ Hugo Raudsepa komöödiat „Mikumärdi”.
a) edendama b) etendama

B

1. _____ surm kui niisugune elu.
2. _____ kui ära lähete, lukustage uksed.
a) enne b) ennem
3. _____ kuulusid kaks maja ja vana kõrvalhoone.
4. Pärast filmi ilmutamist pandi see _____.
a) kinnisti b) kinnistu
5. Selles keerulises olukorras oli tema käitumine igati vaoshoitud ja _____.
6. Noormees ei ole selle tüdruku _____.
a) väärikas b) vääriline
7. Firma huvid _____ riigi omadega.
8. Auto _____ vastu elektriposti.
a) põrkama b) põrkuma
9. Kas keegi _____, millal ta ära läks?
10. Nagu eelmine sõnavõtja _____, tuleb tänavalastega rohkem tegelda.
a) märkama b) märkima

11. Kui hein oli kokku pandud, veeti see kohe _____.
12. Ema löikab lapse _____.
a) küüs b) küün
13. Ema keetis haigele kana _____.
14. Ta asetask oma kuue tooli _____.
a) leem b) leen
15. Tunnistaja _____ kohtus, et nägi kahtluselust sündmuskohal.
16. See leping peab olema notariaalselt _____.
a) tõendama b) tõestama
17. Vaenlased otsustasid raudteesilla _____.
18. Noormees _____ neiu järele.
a) õhkama b) õhkima
19. Mõõblit on võimalik _____ kergemini pestavaks.
20. Ebakvaliteetne mõõbliriie võib aastaga inetuks _____.
a) muutma b) muutuma

76. Kirjutage lünka sobiv verb õiges vormis.

A

1. Õpetaja _____ (eelistama, eeldama, eelnema), et lapsed olid vastava osa juba eelmises klassis omandanud.
2. Enne suurde järve suubumist jõed _____ (ühendama, ühitama, ühinema).
3. Venna surma järel _____ (pärandama, pärinema, pärima) mees talu koos võlgadega.
4. See ei _____ (puutuma, puudutama, puuduma) sinusse.
5. Mees istus vangis selle eest, et oli _____ (omandama, omastama, omistama) võõra vara.

6. Ma ei oska seda paljundusmasinat _____ (käsitsema, käsitlema, käsitama).
7. _____ (kohtama, kohtuma, kohtlema) teda tihti Raekoja platsil.
8. Noormees _____ (kahetsema, kahtlustama, kahtlema) äripartneri lojaalsuses.
9. See inimene on väga hoolas ja täpne – ta _____ (järeldama, järelduma, järgima) alati ettekirjutusi.
10. Tundub, et osad on _____ (vahetama, vahetuma, vahelduma), õpetajast on saanud õpilane.

B

1. Oma tegevuses _____ (juhinduma, juhendama, juhatama) naine alati mõistuse häälest.
2. Alaealised armastavad õhtuti kaua linna peal _____ (koperdama, kolama, kohmitsema).
3. Eraldi linnades õppides olid noored teineteisest _____ (võõrastama, võõrustama, võõrduma).
4. Lapsed _____ (kohandama, kohanema, kohtuma) kiiresti maaeluga.
5. Klient _____ (keelama, keelduma, keelustama) nõutut summat maksmast.
6. Vanasti _____ (koristama, korjama, koguma) vilja sirbiga.
7. Tuleb _____ (aretama, arendama, arenema) endas rohkem sallivust.
8. Hooldushaiglas _____ (hoolima, hooldama, hoolitsema) vanuri eest hästi.
9. Ants ja Peeter _____ (esindama, esitama, esitlema) võistlustel oma kooli.
10. Peeter Mudisti maalid on väga palju _____ (kujutama, kujutlema, kujundama) minu kunstimaitset.

Fraseologismid ja vanasõnad

77. Valige lünka õige vastusevariant.

A

1. Ma ei tea, mida ta võis _____.
a) silma hakata b) silmas pidada c) silma heita
2. Vaenlase _____ hukkus palju inimesi.
a) käe alt b) käe järgi c) käe läbi
3. Me tahtsime küll sõpra aidata, kuid ei soovinud olla _____.
a) pealeminevad b) pealetükkivad c) pealehakkavad
4. Vaesed olid sunnitud _____, kui teised sõid.
a) käppa imema b) käppi külge panema c) käppa peale panema
5. Selgus, et ta on minu _____.
a) nimikangelane b) nimategelane c) nimekaim
6. Ta on oma pere _____.
a) räpane lammas b) kärnane lammas c) tõulammas
7. See tegu sundis meid tema suhtes _____.
a) meelt lahutama b) meelde jätma c) meelt muutma
8. Ta tardus paigale nagu _____.
a) puupea b) puusärk c) puukuju

B

1. See vana naine armastab tuttavate üle _____.
a) keelt kasta b) keelt peksta c) keelt talitseda
2. Äрге muretsege, küll ta _____, ta ei ole pika vihaga.
a) süda läheb täis b) süda läheb pahaks c) süda läheb üle
3. Noormees oli juba kenale neiule _____.
a) silma visanud b) silma torganud c) silma peal hoidnud
4. Kuningas otsustas kurjategijale _____.
a) hinge heita b) ketast heita c) armu heita
5. Me ei saanud tema tegevust _____.
a) heaks teha b) heaks kiita c) heaks võtta
6. Asjatult _____ erinevaid asutusi pidi joostes.
a) näitas ta taldu b) kulutas ta taldu c) lakkus ta taldu

78. Valige väljendile sünonüümne vaste (võib olla mitu).**A**

1. tugevale jalale saama
a) elujõulisemaks muutuma
b) paremale jalale toetuma
c) heasse seisu jõudma
d) püsti tõusma
2. pani kõrvad pea alla
a) heitis hinge
b) tegi väikese uinaku
c) ei kuulanud teiste juttu
d) venitas kõrvu

3. kõrvu kuumaks kütma
 - a) sooja mütsi pähe panema
 - b) peksa andma
 - c) tähelepanelikult kuulama
 - d) kõrvakiile jagama
4. silmi maha lööma
 - a) silmi puhkama
 - b) piinlikkust tundma
 - c) kaklema
 - d) häbenema
5. peata olema
 - a) segaduses olema
 - b) õnnetu olema
 - c) peast ilma jääma
 - d) rumal olema
6. nägu venis pikale
 - a) oli pettunud
 - b) oli ebameeldivalt üllatunud
 - c) kartis
 - d) oli rõõmus
7. päkki silma ajama
 - a) kellegagi kaklema
 - b) silma siniseks lööma
 - c) midagi lõpuni ära sööma, jooma
 - d) silmi hõõruma
8. veri lööb pähe
 - a) lööb pea veriseks
 - b) ärritub
 - c) ägestub
 - d) peast purskab verd

9. raha sügeleb taskus
- a) raha on ebaausalt teenitud
 - b) raha on võltsitud
 - c) raha ei ole piisavalt
 - d) keegi tahab raha kulutada
10. siidi vedama
- a) keerulise tööga tegelema
 - b) siidikaubandusega tegelema
 - c) tööst hoiduma
 - d) laisklema

B

1. tuulde laskma
- a) õhku tõstma
 - b) ära kaotama
 - c) ära raiskama
 - d) asjatult kulutama
2. ihukarvad tõusevad püsti
- a) palavuse käes kannatama
 - b) hirmu tundma
 - c) vihane olema
 - d) vastikust tundma
3. hambaid murdma
- a) rusikaga vastu hambaid lööma
 - b) ülesandega mitte toime tulema
 - c) liiga suuri suutäisi hammustama
 - d) end üle jõu käiva tööga ära kurnama
4. kärbest pähe panema
- a) kellelegi mingit mõtet sisendama
 - b) kedagi oma jutuga lollitama
 - c) kedagi mõjutama
 - d) kedagi segadusse ajama

5. päevavalgele tulema
 - a) avalikuks saama
 - b) ootajate ette astuma
 - c) tähelepanu keskpunkti sattuma
 - d) kõigile teatavaks tegema
6. suuri silmi tegema
 - a) üllatuma
 - b) jahmuma
 - c) koketeerima
 - d) solvuma
7. püstijalu rikkaks saama
 - a) väga kiiresti rikastuma
 - b) kingamüügiga raha teenima
 - c) ausa tööga rikkust koguma
 - d) väga kiiresti heale järjele jõudma
8. klaasi põhja vaatama
 - a) tulevikku ennustama
 - b) alkoholi kuritarvitama
 - c) minevikku meenutama
 - d) elus tagasi vaatama
9. suud kulutama
 - a) tulutult rääkima
 - b) palju sööma
 - c) kelkima, uhkustama
 - d) asjatult midagi rääkima
10. tikutulega otsima
 - a) otsima asja, mis polegi kadunud
 - b) pimedat otsima
 - c) midagi raskesti leitavat otsima
 - d) otsima kedagi valest kohast

79. Leidke fraseologismidele kõrvaltulbast vasted.

A

1. oma nahka turule viima	tal on häda käes
2. ei püsi pudeliski paigal	ära rikkuma
3. nagu õlitatud välk	end ohtu seadma
4. tal on vesi ahjus	korralikumaks muutuma
5. tal on vesi suus	ebaõnnestuma
6. vussi ajama	ta vaikib
7. liiva jooksuma	ühesugused halvad mõlemad
8. meelt parandama	väga sarnased
9. võta üks ja viska teist	väga kiiresti
10. nagu ühe vitsaga löödud	on väga elav, püsimatu

B

1. tal on kana kitkuda	ei ole raske
2. vorst vorsti vastu	suures ohus olema
3. ei aita ei ussi- ega püssirohi	suurte pingutustega
4. juuksekarva otsas rippuma	tal on taipu, mõistust
5. juuksekarva lõhki ajama	midagi väga kindlalt väitma
6. suure surmaga	tal on väga kiire
7. ei murra konti	mitte midagi ei aita
8. tal on tuli saba all	ta tülitseb kellegagi
9. ta pea lõikab	äärmist täpsust taotlema
10. pead pandiks andma	halba halvaga tasuma

80. Leidke kõrvaltulbast fraseologismidele sünonüümid.

A

1. ta teeb suured silmad	ta leiab alati tabava vastuse
2. ta on lahtiste kätega	ta on väga piiratud
silmaringiga
3. ta pole suu peale kukkunud	ta vaikib ebaseeldivast
asjast

4. ta kõnnib, pea laiali otsas	ta on äärmiselt kahvatuks
ja kõhnaks jäänud
5. ta pigistab ühe silma kinni	ta haarab jutujärje endale
6. ta võtab kellelki sõna suust	ta on üllatunud
7. ta on näost otsa lõppenud	ta ei pane midagi tähele
8. ta ei näe oma ninaotsast kaugemale	ta on iga töö peale hakkaja

B

1. ta ei näe selget päeva	ta helistab telefoniga
2. ta poeb vesti vahele	ta ei ole meeldiv
3. ta tõmbab traati	ta saab vihaseks
4. ta kannab sõelaga vett	ta on kõige tähtsam
5. ta ajab harja turri	ta püüab usaldust võita
6. ta mängib esimest viiulit	ta on kogenud inimene
7. tal ei ole nägu ega tegu	ta on iga päev purjus
8. ta on vana kala	ta teeb tarbetut tööd

81. Leidke väljenditele kõrvaltulbast sobiv vaste.

A

1. hambasse puhuma	vussi ajama
2. klaasi põhja vaatama	lusikat nurka viskama
3. kõrvu pea alla panema	tina panema
4. uttu tõmbama	oma nahka turule viima
5. vesti vahele pugema	villast viskama
6. vedelaks lööma	juuksekarva otsas rippuma
7. kihva keerama	verest välja minema
8. uut ja vana tegema	varvast laskma
9. pead tulle pistma	põrgut tegema
10. kuristiku serval seisma	taldu lakkuma

B

1. varvast viskama	pahviks lööma
2. keelt peksma	pulli tegema
3. kätt ette panema	meelt mööda olema
4. jalust rabama	jalga laskma
5. nalja tegema	külge lööma
6. molli andma	pihta panema
7. peale minema	tuupi tegema
8. liimile minema	tagaselja rääkima
9. ligi ajama	piiri panema
10. sisse vehkima	ohvriks langema

82. Leidke eelmisest harjutusest lausetesse sobivad väljendid.**A**

1. Ta ei saanud oma tööülesannetega hakkama ja _____ meie kahe kuu töö _____ .
2. Operatsioon oli raske, haige elu _____ .
3. On selge, et mees _____ , ärge uskuge teda.
4. Kas selle idee nimel maksab ikka _____ ?
5. Töömehed on hakanud igal õhtul _____ .
6. Olin väga haige, vahepeal tundus, et _____ .
7. _____ , mehed, kiiresti _____ , siin läheb vist suuremaks kakkuseks.
8. Ma ei mõtlegi ülemuste _____ .
9. Isa _____ poisile tema tempude eest _____ .
10. Velsker ei tohi lahinguväljal _____ .

B

1. See tüütu noormees _____ mulle juba mitu kuud _____ .
2. Keegi on mu pastaka _____ .

3. Akna lõhkunud poisikesed _____ kiiresti _____.
4. Saame õhtul baaris kokku: joomme õlut ja _____.
5. Müügimees pakkus oma kaupa nii osavalt, et lõpuks
_____ siiski _____.
6. Õde _____ mind selle uudisega _____.
7. Naine ei suutnud mehe joomatuuridele _____.
8. Rein lubas sulle _____, kui sa tema peale veel
valetad.
9. Arvatakse, et naistele meeldib rohkem _____
kui meestele.
10. Džässmuusika ei _____ publikule üldse _____.

83. Leidke rahvapäraseid võrdlusi. Kasutage ära kõik harjutuse lõpus toodud sõnad.

Näide: loll nagu *lauajalg, labakinnas, saabas*

A

1. terve nagu _____
2. märg nagu _____
3. pehme nagu _____
4. selge nagu _____
5. väriseb nagu _____
6. must nagu _____
7. vaene nagu _____
8. kadunud nagu _____
9. kõveras nagu _____
10. kaval nagu _____

kassipoeg, vaha, purikas, haavaleht, kapsauss, vits vette, kass, samet, karusitt, rebane, koerakirp, kirikurott, tallesaba, öö, siid, seebivesi

B

1. laisk nagu _____
2. paljas nagu _____
3. aeglane nagu _____
4. haiseb nagu _____
5. näljane nagu _____
6. tujukas nagu _____
7. kõhn nagu _____
8. terane nagu _____
9. pikali nagu _____
10. ilus nagu _____

tigu, porgand, lambasoolikas, tõhk, pilt, postmark, nirk, püksinõps, piitsavars, ladvaõun, naaskel, pilbas, hunt, aprillikuu ilm, sikk, porikärbes

84. Kirjutage võrdlusesse sobiv omadussõna.

Näide: peenike nagu piitsavars

A

1. _____ nagu tulesäde
2. _____ nagu lauajalg
3. _____ nagu härg
4. _____ nagu udusulg
5. _____ nagu harakas
6. _____ nagu kukk
7. _____ nagu lapsemäng
8. _____ nagu sea sõrad

B

1. _____ nagu hani
2. _____ nagu mustlase püss
3. _____ nagu kalkun
4. _____ nagu karu

5. _____ nagu kilu
6. _____ nagu lõukoer
7. _____ nagu padakonn
8. _____ nagu öö ja päev

85. Leidke harjutuse lõpust lünka sobiv fraseologism.

A

1. Mu _____ nii kanget jooki.
2. Abiturient _____ olümpiaadi ülesannete kallal kaua _____.
3. On mõttetu tekkivate raskuste ees _____.
4. Ka ettearvamatus olukorras ei tohi _____.
5. Poiss tahab küll hästi õppida, kuid ta _____.
6. Kinnivõtmise oht _____ nagu mõõk põgeneja _____.
7. Väsinud pereema ei oska oma tegemistes kuskilt otsast peale hakata, sest ta _____.
pead kaotada, pea ei kannu, pea on pulki täis, pea ei võta, rippus pea kohal, pead liiva alla peita, murdis pead

B

1. Ärimehe _____ suurtest edusammudest _____.
2. Vana _____ enam kõike hästi _____.
3. Oiviku _____ neid füüsikaülesandeid väga hästi.
4. Mu öde on tõeline tuisupea, jookseb ringi _____.
5. Sellise kuriteo eest tuleb küll _____.
6. Miks oli sel poisil vaja kurikaelte kambaga liituda ja oma _____.
7. Nende ümberveenmine on nagu _____.
peaga vastu müüri jooksmine, pea laiali otsas, pea tulle pista, peaga maksta, pea ei pea kinni, pea käib ringi, pea jagab

86. Leidke harjutuse lõpust lünka sobiv fraseologism.

A

1. Poisid _____ vastaste ebaõnne üle _____.
2. Ta ei ole varas, _____ teise _____.
3. Advokaatide _____ viimastel aastatel järjest _____.
4. Purjuspäi kipub ta naistele _____.
5. Toomemäe koristamisel pidid ka üliõpilased _____.
6. Jaan _____ meeste kihlveos nende _____.
7. Taipasin, et minu vallandamises _____ kurja sekretäri _____.
8. Viimase viskega _____ ka kapten _____.
9. Sina aitad mind ja mina sind – ikka nii, et _____.
10. Ametnik püüdis sellest süüst oma _____.

käsi peseb kätt, sai käe valgeks, lõi käed lahti, ei aja kätt tasku, käed puhtaks pesta, hõõrusid käsi, on käsi mängus, käed külge panema, käsi külge ajama, käsi käib paremini

B

1. Tartlased _____ Emajõe kallaste puhastamisel _____.
2. Politseiprefekt _____ kurjategija püüdmisel.
3. Vastaspool _____ ja lõpetas mängu.
4. Võin _____ öelda, et mina seda ei teinud.
5. Õpetajal ei ole vaja _____.
6. Ta armastab oma naist nii, et _____ teda lausa _____.
7. Sellele projektile _____ keegi _____.
8. Mina oma _____ vargusega _____ ei hakka.

9. Prosaist otsustas oma _____ ka draamakirjanikuna.
10. Rikka talu tütar _____ vaese poisi _____.
- lökkas käe tagasi, tõstis käed üles, käsi määrima, kätega rääkida, kätt proovida, käsi südamel, löi käed külge, sai vabad käed, kannab kätel, ei pane kätt ette*

87. Leidke kursiivis fraseologismile vaste harjutuse lõpus olevate fraseologismide seast. Kasutage sobivat vormi.

A

1. Pahandusetegija ei ole hulk aega *end näidanud*. _____
2. Poiss suutis neiu lõpuks ikkagi oma *võimusesse haarata*.

3. Meie vanematel on komme ikka ja jälle vanu eksimusi *ette heita*. _____
4. Asi *edenes tõrgeteta*. _____
5. Pärast vallandamist oli isa *enesekindluse kaotanud*.

6. Poisid ei viitsinud oodata ja olid vahepeal *ära läinud*.

- läheb nagu lepase reega, näole andma, rööpast välja lööma, võrku püüdma, nina alla hõõruma, minekut tegema*

B

1. Tema lapselaps on *väga püsimatu ja elav*. _____
2. Ta loodab linnavalitsuses tööd saada, aga pangas on tal ka *mitu võimalust varuks*. _____
3. Seda ei saanud otse öelda, pidi *kirjutama vihjeliselt*.

4. Kõik tegid tööd, tema aga *laiskles*. _____

5. Pärast haigust võttis ta kiiresti kaalus juurde. _____
6. Direktori ja lapsevanemate vahel said kõik asjad läbi arutatud.

kerkib nagu soe sai, mitu rauda on tules, mitte lillegi liigutama, sirgeks rääkima, ei püsi pudeliski paigal, ridade vahele peitma

88. Kasutage lauseis harjutuse lõpus olevaid fraseologisme. Kasutage sobivat vormi.

A

1. Pärast palgapäeva _____ Toomas raha kiiresti _____ ja tuli minult laenu paluma.
2. Minu pinginaaber _____ jälle eksamile _____ ja saigi imekombel läbi.
3. Vanaisa kurtis, et vaatamata arsti nõuannete järgi talitamisele _____ ikka _____.
4. Memm pahandas, et pärast laadalt tulekut _____ taat jälle _____.
5. Aastate möödudes selgus, et kaksikute iseloomud erinesid _____.
6. Ema taipas kiiresti tütre salaplaani ja lausus: „Ära püüa mulle jälle _____.”
7. Ikka ja jälle püüdis vana vaenlane Jürile _____.
8. Sõbranna otsus välismaale lapsehoidjaks sõita tuli _____.

kaikaid kodarasse loopima, nagu öö ja päev, paras poiss olema, nagu välk selgest taevast, mütsiga lööma minema, sirgeks lööma, kõrv ajab pilli, prügi silma ajama

B

1. Napsutamise pärast oli mees mitmest töökohast _____.
2. Poisi firmasse töölevõtmine oli viga – tema äriplaan _____ kogu asja _____.
3. Päev on olnud pikk ja väsitav, tuleb _____.
4. Leenu oskas nii mõnusasti _____, et paljud jäidki teda uskuma.
5. Neiu _____ maalkäiguga _____ – tõi linna korvitäie maasikaid ja sai endale kauni jume.
6. Ruthi isa on Muhumaa paadimeistrite hulgas _____.
7. Pärast kahte magamata ööd olid mul ajaloo eksamile minnes aastaarvud segi _____.
8. Projektijuhi vaeleavestuse tõttu võisime oma tulud _____.

kõva käsi, kahte kärbest ühe hoobiga lööma, sulge sappa saama, korstnasse kirjutama, nagu puder ja kapsad, põhja kõrvetama, hambasse puhuma, põhku pugema

89. Leidke teisest tulbast vanasõnale õige lõpp.**A**

1. Rege rauta suvel, ...	mis taeva all lendavad.
2. Kes ei tööta, ...	ei murra.
3. Ega lind pesas ...	oma luba.
4. Ära neid sulgi padjaks tee, ...	võõra väe.
5. Hunt hunti ...	vankrit talvel.
6. Hauas on sant ...	et eest ära jookseb.
7. Ega töö pole jänes, ...	kui tuvi katusel.
8. Oma tuba, ...	lendama ei õpi.
9. Parem varblane peos ...	saksa suurune.
10. Hea sõna võidab ...	see ei söö.

B

1. Veri on paksem ... ka peksa.
2. Iga algus on raske, ... kui keedetakse.
3. Vana karu ... und magajal.
4. Loll saab kirikus ... seal tuld.
5. Tööd tegijal, ... nõnda vastu kostab.
6. Mõisa kõis, ... keskpaik kerge, lõpp ladus.
7. Kus suitsu, ... las lohiseb.
8. Lapsed on ... ei õpi tantsima.
9. Kuidas metsa hüüad, ... kui vesi.
10. Ega putru nii palavalt süüa, ... vaese varandus.

90. Valige vanasõnale õige lõpp.**A**

1. Igaüks on oma õnne _____ .
a) looja b) meister c) sepp
2. Parem suutäis soolast kui maotäis _____ .
a) magedat b) magusat c) maitsvat
3. Heal lapsel mitu _____ .
a) pead b) nime c) kodu
4. Pill tuleb pika _____ .
a) ilu peale b) elu peale c) aja peale
5. Kingitud hobuse _____ .
a) suhu ei vaadata b) saba alla ei vaadata c) värvi ei vaadata
6. Igal linnul oma _____ .
a) pesa b) laul c) lend

7. Suuga teeb suure linna, käega ei _____ .
a) kärkse pesagi b) kesist külagi c) kure pesagi
8. Mida ei saa jõuga, saab _____ .
a) rahaga b) nõuga c) ajaga
9. Ilu ei sünni _____ .
a) maha matta b) kotti panna c) patta panna
10. Kelle jalg tatsub, selle _____ .
a) käsi katsub b) suu matsub c) samm raksub
11. Küsija suu peale _____ .
a) ei vaadata b) lüüakse c) ei lööda
12. Häda ajab härja _____ .
a) auku b) sohu c) kaevu
- B**
1. Ülekohus ei _____ .
a) istu korvis b) seisa kotis c) maga aidas
2. Ära hõiska enne _____ .
a) hommikut b) õhtut c) teisi
3. Kes kannatab, see _____ .
a) kaunilt elab b) kaugele jõuab c) kaua elab
4. Kust tuul, sealt _____ .
a) keel b) meel c) kuul
5. Käbi ei kuku _____ .
a) kannust kaugele b) kannu kõrvale c) kannu peale

6. Hirmul on suured _____ .
 a) kõrvad b) hambad c) silmad
7. Pimedas on kõik kassid _____ .
 a) mustad b) hallid c) kallid
8. Enne mune, siis _____ .
 a) kire b) sibli c) kaaguta
9. Kus tegijaid, seal _____ .
 a) tasujaid b) magajaid c) nägijaid
10. Tasa sõuad, _____ .
 a) kaugele jõuad b) palju ei jõua c) kaugele ei jõua
11. Kus viga näed laita, seal tule ja _____ .
 a) päita b) aita c) näita
12. Kus metsa raiutakse, seal _____ .
 a) oksad langevad b) laastud lendavad c) käbid kukuvad

91. Kirjutage vanasõnadesse sobivad loomanimetused õiges vormis.

Näide: Ära müü enne karu nahka, kui *karu* kodus.

A

1. Koer jääb ikka _____ .
2. Hunt _____ ei murra.
3. Ega töö ole _____ , et metsa jookseb.
4. _____ on targem kui muna.
5. _____ pole laululind.
6. Ega _____ kodu lähedalt kanu varasta.

7. _____ lähevad – kurjad ilmad, _____ lähevad – hallad maas, _____ lähevad – lumi taga.
8. _____ konnaga, rott _____ .
9. Paha _____ , mitu viga: kärss kärnas ja maa külmanud.
10. Lööke toob lõunasooja, _____ toob päevasooja, _____ toob öösooja.

B

1. Magava _____ suhu hiir ei jookse.
2. Häid _____ mahub palju ühte lauta.
3. Igal _____ on oma mihklipäev.
4. Kanadega magama, _____ üles.
5. Üks _____ ei too veel suve.
6. Kingitud _____ suhu ei vaadata.
7. Parem _____ pihus kui tuvi katusel.
8. Sööda _____ , hunt vaatab ikka metsa poole.
9. Mis _____ viga elada, kui kassi kodus pole.
10. Esimene _____ läheb ikka aia taha.

Hinnangusõnad

92. Kirjutage naljatlevatele liitsõnadele sünonüümid.

A

1. lastekutsar –
2. nõelakuningas –
3. leheneeger –
4. püksikandja –
5. kurikael –
6. kesvamärjuke –
7. vennaihu –
8. hiirekuningas –
9. koolipapa –
10. eevatütar –
11. jänesetäkk –

B

1. lauluõli –
2. seelikukandja –
3. prillipapa –
4. inimesehakatis –
5. mesikäpp –
6. libekala –
7. taskutiisikus –
8. küljeluu –
9. mesikeel –
10. lustikummut –
11. sõnasepp –

93. Kirjutage lünka sobiv naljatlev liitsõna õiges vormis.

A

1. Mu sõber on oma naise _____ : hoiab lapsi, peseb põrandaid ja teeb süüa.
2. See laps on nagu _____ – üleni riidesse pakitud.
3. _____ aeti suveks karjamaale.
4. _____ kaanetas jõed ja järved.
5. Külas ei olnud siis ühtki autot, linna sõideti ikka _____!
6. Mina nõusid käterätiga ei kuivata, ma panen nad _____ kuivama.
7. Jänest kutsutakse mõnikord ka _____, aga oravat _____.
8. Pärast pikka tööpäeva talvises metsas lubasid mehed endale paar pudelit _____.

kubujuss, kaeramootor, laiskliisu, rõngasnina, külmataat, haavikuemand, tuhvliialune, hundijalavesi, käbikuningas

B

1. Kas sa tulid _____ või bussiga koju?
2. Maie on suur _____, armastab igasuguseid hõrgutisi.
3. Aedikus ruigavad näljased _____ .
4. Ta oli noorena tuntud naljamees ja _____ .
5. Tuppa jooksis elav kolmeaastane _____ .
6. Tüdruku patsid olid peenikesed kui _____ .
7. Öösel käisid poisid ikka _____ ujumas.
8. Karu polnud juba mitu päeva õiget _____ leidnud.
9. Ta on nüüd linnavalitsuses tähtis _____ .

maiasmokk, asjapulk, hiiresaba, vigurivänt, aadamaülirikond, kondiaur, kärssnina, hambaalune, inimesehakatis

94. Kirjutage lünka sobiv *u*-liiteline deminutiiv (tavaliselt lastekeelne) õiges käändes.**A**

1. Ema pisi _____ magab rahulikult.
2. Neil on majas uus _____, kes lööb nurru ja lõhub kardinaid.
3. Ema pesi lapsel _____ puhtaks.
4. Laps sõi _____ kommi täis.
5. Tavaliselt mängis poiss roosa kummi _____.
6. „Pühi _____ puhtaks,” ütles kasvataja nohusele Maiale.
7. Tiiu võttis õe beebi _____ ära.
8. Peremees viis _____ talli.

nuku, pepu, ratsu, poju, kiisu, ninnu, notsu, kõtu, punnu

B

1. „Tule, peseme su _____ puhtaks,” ütles hoidjatädi.
2. Söö _____ ilusasti täis.
3. Ole nüüd pai _____, ära jonni.
4. _____ ja kiisu mängivad omavahel.
5. „_____!” hõikas laps, kui nägi televiisoris alligaatorit.
6. Ratsanik sidus oma _____ lasipuu külge.
7. Pisipoiss imes hällis _____.
8. _____ tuli püksi.

kroku, ratsu, kõtu, punnu, pissu, poju, poisu, kätu, kutsu, lutu

95. Kirjutage lünka sobiv lastekeelne sõna õiges vormis.**A**

1. Ole hea laps, ütle tädile _____ .
2. „_____, vaata kui suur _____!” hüüdis väike poiss.
3. Vaata, mul tuli _____ ära.
4. „_____,” kutsus väike Pille parti.
5. „Kui ilus _____!” hüüdis laps, kui nägi kärbseseent.
6. Vaata, see on _____, ta annab meile piima.
7. Kas su _____ on väsinud, äkki emme võtab su sülle?
8. Ära tee kiisule haiget, muidu saad _____ .
9. Kõik ta lapsed on hästi _____ .

muu, ata-ata, kiku, lallu, adaa, piilu, issi, illikuku, seenemikk, aua

B

1. Mart on üks _____ poiss.
2. Laps tahtis minna karnevalile _____ kostüümis.
3. Tee vanaemale üks suur _____!
4. _____, tule lauta!
5. Kas _____ nõelab?
6. „Muu annab piima, _____ annab villa,” teatas väike Villu.

7. „_____”, osta jäätist!” palus laps ema.
8. Kas sa täna _____ oled käinud?
9. Kõige suuremad ja punasemad _____ jättis ema lapsele.
10. Su _____ on moosiga koos, pühi puhtaks!

kalli, emme, jätku, mesimumm, mammu, pähh, mää, musi, kaka, vissi

96. Moodustage alltoodud sõnadest *tse-* ja *rda-*liite abil pejoratiivse (halvustava) tähendusvarjundiga verbe.

Näide: härra – *härratsema*

A

1. siga –
2. vaga –
3. käpp –
4. peremees –
5. liberaal –
6. väntama –

B

1. tore –
2. semu –
3. näpp –
4. proua –
5. staar –
6. tuikuma –

97. Leidke loetelust igale sõnale neli pejoratiivset vastet.

A

nägu:

jutt:

naine:

larhv, pläma, mõrd, vahtimine, krõhva, joru, mula, tulehark, lõust, kana, loba, molu

B

suu:

vanainimene:

mees:

jõmm, molu, muld, suumulk, krõnks, mats, isane, lubjakas, pudruauk, kõbi, leivamulk, ilueedi

98. Kirjutage lünka sobiv pejoratiivne (halbustav) sõna õiges vormis.

A

1. Ta on üks paras _____ , ainult poolteist meetrit pikk.
2. Keegi ei salli pidevalt _____ müüjat.
3. Juba Raivo riietest on näha, et ta on _____.
4. Kümnenda klassi _____ suitsetasid tunni ajal kooli nurga taga.
5. See _____ on juba hommikust saadik purjus.
6. Juba liiga kaua on _____ ja poetud, tuleb hakata sirgjoonelisemalt tegutsema.
7. Ta oli sel alal täielik _____ , aga ikka kippus nõu andma.
8. Ta mees on parandamatu _____ .
9. Meie _____ sõber jääb alati kõikjale hiljaks.
10. Autojuht _____ , kuigi väitis, et on kaine.
11. See _____ ajas jälle värvipoti ümber.

tuigerdama, käpard, lakard, silmakirjatsema, uimard, joomar, jupats, logask, õelutsema, võhik, kekats

B

1. Kuidas nii tublidel vanematel võib selline _____ poeg olla.
2. Meie _____ suudab ka kõik teised inimesed närviliseks ajada.
3. Koer _____ aplalt värsket liha.
4. Naabri auto _____ uhkelt keset tänavat.
5. Ainult _____ kannab nii palju säravaid ehteid.
6. Joobnu _____ mööda tänavat kodu poole.
7. Ta üritas _____ oma santi tuju parandada.
8. Jüri on suur _____ , pistis kõik ise nahka.
9. See laul on juba täiesti ära _____ .

10. Naaber maja _____ lõid meie prügiurni ümber.

11. Igal peol kipub ta kaklema ja _____.

õgima, jõhkard, söödik, toretsema, skandaalitsema, leierdama, loru, rahmeldamine, kekutis, kakerdama, rõvetsemine

99. Moodustage pejoratiivsed (halvustavad) liitsõnad, ühendades tulpades olevad liitsõna osad.

A

1. punn	pundar
2. memme	pea
3. poisi	käpp
4. taina	nina
5. patu	poeg
6. loba	silm
7. kaltsu	magu
8. koba	mokk
9. tatt	kott
10. paks	nolk

B

1. siidi	habe
2. memme	lõug
3. piima	oinas
4. näru	nokk
5. riide	kõrv
6. pudru	jalg
7. patu	vend
8. lont	kael
9. kolla	hilp
10. lääpa	tütär

100. Leidke harjutuse lõpust sama sisu väljendavad pejoratiivsed (halvustavad) liitsõnad.

A

1. hellitatud, saamatu poiss –
2. lollpea, tobu –
3. lobiseja –
4. laiskleja, looder –
5. närustes riietes inimene –
6. kohmakas, saamatu inimene –
*siidivend, lobamokk, lontkõrv, tainapea, kobakäpp,
kaltsupundar, piimahabe, memmepoeg*

B

1. hellitatud, saamatu tüdruk –
2. kogemusteta nooruk, algaja –
3. lobiseja –
4. sulgi –
5. paksu, rasvunud kõhuga inimene –
6. patune, paheline inimene –
*patukott, kurikael, nannipunn, kollanokk, punnsilm, paksmagu,
pläralõug, memmetütar*

101. Asendage kursiivis trükitud sõna või sõnaühend sama sisu väljendava pejoratiivse sõnaga.

A

1. Häbemata *inimene* _____, minu käest sa ei pääse!
2. Veini nime all anti mingisugust haput *jooki* _____.
3. Kes see siis *maainimese* _____ arvamust küsib!
4. Sa pead oma *kehva töö* _____ ise ära parandama.
5. *Poisikesed* _____ tegid puuriida taga suitsu.
6. Ka *vähese taibuga inimene* _____ suudab selle probleemi ära lahendada.

7. Priit on juba kakskümmend aastat olnud selle küla *velsker* _____.

8. Ta on kuri ja labane *naine* _____.
kummipea, vusserdis, koer, laga, eit, maakas, joodijüri, nolk

B

1. Ta on *ihnus inimene* _____, ei andnud isegi lastele süüa.

2. Hoia temast eemale, ta on üks *ebameeldiv inimene* _____.

3. Ei taha mina see *naine* _____ olla, keda kõik ära kasutavad.

4. Elmarile on see summa muidugi tühine, ta on ju *rikas inimene* _____.

5. Naise nägu oli paksu *meigi* _____ all.

6. Ära usu seda, see on *rumal jutt* _____.

7. Minu meelest on see üks *kole pilt* _____.

8. Tema vend on täitsamees, aga ta ise on *vilets mees* _____.
rahajõmm, koi, hani, krohvikiht, jura, plätserdis, munajoodik, frukt

102. Moodustage *ur-*, *ik-* ja *is-*liite abil isikut (halvustavalt) märkivaid tuletisi.

A

1. käperdama –
2. sööma –
3. tuupima –
4. koperdama –
5. nuuskima –
6. eputama –
7. tõusma –
8. petma –
9. puterdama –
10. pelgama –

B

1. kekutama –
2. lonkima –
3. jooma –
4. vinguma –
5. hulkuma –
6. jorutama –
7. nohisema –
8. reetma –
9. pudrutama –
10. kohmerdama –

Varia

103. Millised sõnad loetelus ei ole omadussõnad?

Tõmmake need maha.

Näide: kaine, ~~naine~~, raudne, ~~teine~~, soine, paene, varane, tõine, ~~laine~~, vaene

A

1. õiglane, sulane, mustlane, haiglane, kahtlane, tihane, karsklane, kohtlane, ühtlane
2. menukas, kiusakas, ühikas, isekas, kõnekas, kaalikas, hapukas, võimukas, varrukas, maitsekas
3. mage, juhe, jahe, sõge, side, lage, kaste, karge, vaste, libe, rõve, tige, krõbe
4. seltsiline, täpiline, saunaline, plekiline, paariline, alaline, abiline, tõeline, usuline
5. kannatlik, aadlik, häbelik, saatuslik, madalik, leidlik, piklik, pealik, asjalik, tuulik, kasulik

B

1. metslane, aeglane, kerplane, süüdlane, erialane, kihulane, väiklane, korilane, täidlane
2. kibekas, vimmakas, asukas, lihakas, särtsakas, harakas, kipakas, juurikas
3. hõre, aade, noble, pime, made, helde, rabe, sade, mahe, pahe
4. abiline, õieline, paheline, lõunaline, laineline, kohtuline, pisteline, sooline, heinaline, äkiline
5. alandlik, samblik, sisalik, auklik, ekslik, sangarlik, häälik, tõtlik, ilmalik, ahelik

104. Igas tulbas on sõna, mis tähenduse poolest teiste hulka ei sobi. Tõmmake see maha.

Näide:

julm

toores

jõhker

metsik

vapper

A

energiline	vilgas	kalk	upsakas	oivaline
kohtlane	kärme	vali	uhke	hunnitu
südi	väle	ruuge	kõrk	kasin
tragi	nobe	range	sume	võluv
tarmukas	sõge	karm	ülbe	hur mav
kõle	kriiskav	auklik	luider	kirbe
ruske	mahe	kühmj as	niru	kibe
külm	kime	kühmuline	kõhn	kirgas
jäine	kile	muhklik	kuivetu	mõru
vinge	terav	nukiline	maotu	mõrkjas

B

tugev	arukas	räige	tüse	vaikne
sitke	turske	napakas	priske	tuuletu
jõuline	nutikas	sõge	tüüne	tüüne
valvas	nupukas	ogar	lihav	vagune
vastupidav	taiplik	arutu	täidlane	vaimne
pahur	kaame	kitsi	tujukas	kipras
tige	pire	ihne	kiitsakas	särtsakas
tusane	plass	ihnus	turtsakas	tuline
tõlp	kahvatu	kare	kapriisne	keevaline
tõre	jumetu	kooner	pirtsakas	kirglik

105. Asendage kursiivis sõnaühend ekspressiivsete liit-omadussõnadega.

Näide: Pükstel on *väga väikesed imeväikesed* taskud.

A

1. Jäin eile vihma kätte ja sain *väga märjaks* _____.
2. Ukse taga seisis *täiesti võõras* _____ mees.
3. Lahkusin kodust *väga noorelt* _____.
4. Vesi oli kraanis *väga kuum* _____, vanaema kõrvetas käe ära.
5. Pärast isa surma jäi perekond *väga vaeseks* _____.
6. Täna on kaubamajas kõik kaubad *väga soodsate* _____ hindadega.
7. Garaažis seisis *väga vana* _____ autoloks.
8. Käisime söömas *väga kallis* _____ restoranis.

B

1. Keegi ei taha suhelda *väga rumalate* _____ inimestega.
2. Väike poiss astus *päris uute* _____ saabastega kohe porilompi.
3. Peale rasket tööpäeva oli ta *väga väsinud* _____.
4. Sõber ajas mu *väga vihaseks* _____.
5. Eesti inimesed tahavad kiiresti *väga rikkaks* _____ saada.
6. Me oleme ju *väga vanad* _____ tuttavad.
7. Kõik peolised olid *väga heas* _____ tujus.
8. Täna on *väga ilus* _____ hommik.

106. Valige lausesse sobiv sõna.

A

1. Nende näod _____ (läikisid, särasid, paistsid) rõõmust.
2. Tal olid jalas mustad _____ (pika, kerge, kõrge) kontsaga kingad.
3. Aeglase inimesena _____ (koperdab, kohmitseb, kolab) ta alatasa oma asjade kallal.
4. Seda probleemi on ajakirjanduses vähe _____ (käsitletud, käsitatud, käsitsetud).
5. Suvel seisab meil ees marjade _____ (koristamise, korjamise, kogumise) aeg.
6. Mu tädi _____ (arendab, areneb, aretab) uusi gladiolisorte.
7. Kohv _____ (niriseb, piriseb, viriseb) aeglaselt kohvimasina kannu.
8. Kuna ta pidevalt kõike unustab, kutsuvad sõbrad teda _____ (tuulepeaks, sasipeaks, puupeaks).

B

1. Täna puhub väga _____ (kindel, kare, vali) tuul.
2. Kaktused on väga hästi _____ (kohastunud, kohanenud, kohandanud) kuiva kliimaga.
3. Rukkiväli _____ (sahises, krabises, sabises) vaikselt tuule käes.
4. Noormehe silmad _____ (jooksid, libistasid, vilasid) saalis siia-sinna, nagu otsiks ta kedagi.
5. Viimasel ajal on ta minu vastu väga kiuslik – tõeline _____ (valekott, õelusekott, patukott).
6. Film lõppes ja kinokülastajad _____ (söötsid, suundusid, püüdsid) rahulikult väljapääsu poole.
7. Hommik oli udune, aga kella üheksaks oli udu _____ (sulanud, kahanenud, hajunud).
8. See rohi _____ (loob, teeb, sünnitab) imet, sa saad kohe terveks.

107. Igas tulbas on sõna või sõnaühend, mis tähenduse poolest teiste hulka ei sobi. Tõmmake see maha.

Näide:

punuma

liduma

lippama

silkama

~~kannustama~~

A

äigama	puhkama	nurjuma	nosima	laisklema
pressima	magama	äparduma	mugima	looderdama
virutama	põõnama	luhtuma	purelema	logelema
lajatama	lõõmama	ebaõnnestuma	vitsutama	seanahka vedama
äsama	tuduma	lõtvuma	õgima	tassima
hõivama	rügama	kõndima	viskama	algust tegema
taipama	rassima	kõmpima	pilduma	pihta hakkama
mõistma	nottima	vantsima	lendama	tuupi tegema
aru saama	müttama	sammuma	loopima	peale hakkama
aduma	rahmeldama	tarduma	heitma	otsa lahti tegema

B

karjuma	riidlema	laulu laskma	pillima	purjutama
kriiskama	tõrelema	lõõritama	vesistama	trimpama
kogelema	pragama	kõõrutama	tõinama	tiirutama
kiljuma	sõitlema	luuletama	priksima	tipsutama
röökima	nõiduma	leelotama	itkema	napsitama
hirmutama	silmitsema	mainima	surma saatma	lõpule viima
himustama	vahtima	lausuma	elu võtma	üle viima
ihkama	kaema	kurjustama	ellu kutsuma	punkti panema
janunema	kahetsema	sõnama	maha nottima	lõpukorrale jõudma
ihaldama	uudistama	teatama	eluküünalt kustutama	otsi kokku tõmbama

108. Koostage kes-küsimus ja vastake sellele.

Näide: (möögima) > *Kes möögib? Vasikas.*

A

1. (säutsuma) –
2. (kirema) –
3. (haukuma) –
4. (näuguma) –
5. (ammuma) –
6. (krooksuma) –
7. (hirnuma) –
8. (kraaksuma) –
9. (niutsuma) –

B

1. (siutsuma) –
2. (kaagutama) –
3. (määgima) –
4. (rõhkima) –
5. (piuksuma) –
6. (kruuksuma) –
7. (mõmisema) –
8. (prääksuma) –
9. (turtsuma) –

109. Kirjutage lausesse sobiv sõna õiges vormis.

A

1. Vanemad _____ (kasvama, kasvatama) teda suure armastusega.
2. Minu mees ei _____ (jääma, jätma) mind kunagi hätta.
3. Hea haridus annab meile elus suure _____ (eelis, eeldus).
4. Iseloomu _____ (moodustamine, kujunemine) mõjutavad paljud asjaolud.

5. Oma vastaseid ei maksa _____ (alahindama, alla hindama).
6. Sugulased ja tuttavad _____ (moodustama, koostama) inimese väikese maailma.
7. Sõber _____ (jaotama, jagama) oma röömu minuga.
8. Homme _____ (kujunema, kujundama) meil ilma tsükloni idaserv.

B

1. Ma väänasin jala välja ja _____ (lonkima, lonkama) mitu nädalat.
2. Olen kogu elu raskustega _____ (rinnutsi, rinnuli) seisnud.
3. Kas tal _____ (tõesti, täpselt) on selle asja peale annet?
4. Igal aastal _____ (kuivatama, kuivendama) peremees sood, et põllumaad juurde saada.
5. Jutusta meile, _____ (peenus, peensus) laskumata, mis juhtus.
6. Mees _____ (kandma, lohistama) seljas rasket kotti.
7. Sportlane _____ (viskama, heitma) ketast üle 70 meetri.
8. Köhatablett tuleb vees _____ (lahustama, lahjendama).

110. Kirjutage lause uuesti, asendades kursiivis trükitud ühend- ja väljendverbid ning sõnaühendid lihttepusõnadega.

Näide: Nad *pidasid* hommikuni *pidu*. > Nad *pidutsesid* hommikuni.

A

1. Vend *polnud* meie ühise puhkuseplaaniga *nõus*.

2. „Ära magusaga *liiale mine!*” ütles vanaema.

3. Poisid *seadsid* kabenu pud *ritta*.

4. Mind huvitas väga, kust *on pärit* meie tore salsaõpetaja.

5. Viimasel hetkel *tuli* mulle *meelde*, et olin unustanud triikraua kontaktist välja tõmmata.

6. Ööklubis *said* tüdrukud *tuttavaks* tõmmude noormeestega.

7. Pärast raevukat vastupanu *andis* must koer lõpuks *alla*.

8. Hakkas juba *pimedaks minema*, aga ema ei olnud ikka veel koju tulnud.

B

1. Kas sa tead, kes võiks mulle selles küsimuses *nõu anda*?

2. *Saame* igal suvel klassikaaslastega Saaremaal *kokku*.

3. Hea meelega *võtan osa* teie poolt korraldatud koolitusest.

4. Kui *läksin mööda* vanast kirikust, kostis selle seest kaunist muusikat.

5. Raamatukoguhoidja ei suutnud *meelde tuletada* raamatu autorit.

6. „*Ole rahul* sellegagi, mis sinu heaks tegime!” ütles ema.

7. Kodakondsusbüroost *anti* mulle *välja* tuliuus dokument.

8. Jaaniööl tantsisid külanoored, kuni hakkas *valgeks minema*.

111. Kirjutage lause uuesti, asendades kursiivis trükitud ühend- ja väljendverbid ning sõnaühendid lihttegasõnadega.

Näide: Nad *pidasid* hommikuni *pidu*. > Nad *pidutsesid* hommikuni.

A

1. Alles siis, kui linna kolisime, *sain aru*, kui ilus elu meil maal oli olnud.

2. Köögist tuppa tulles avastas ema, et lapsuke oli televiisori ette *magama jäänud*.

3. „Isa, isa, meie tahame ka *purjekaga sõitma* minna!” hüüdsid lapsed.

4. Puhkus *sai otsa* ja oligi sügis käes.

5. Oma südames *tundis* mees naisest väga *puudust*.

6. Üksi jäädes ei suutnud noorik saunaahju tuld *põlema panna*.

7. „Selle perekonnaga ei hakka me iialgi *läbi käima!*” arvas isa.

8. Kui tahan reisima minna, pean terve aasta raha *kokku hoidma*.

B

1. Kaksikud on nii sarnased, et oma vanemadki ei suuda neil alati *vahet teha*.

2. *Ajasime* külalistega poole ööni *juttu*.

3. Tsirkuses nägime, kuidas karud *rulluiskudega sõitsid*.

4. Sellel legendikul *leidis* 100 aastat tagasi *aset* suur lahing.

5. Valetamist ja varastamist on alati *hukka mõistetud*.

6. Suurpuhastusega tuleks juba varakult *peale hakata*, et peo ettevalmistustega edukalt hakkama saada.

7. Ma soovin, et kõik su ettevõtmised *läheksid korda*.

8. Nendest reeglitest tuleb rangelt *kinni pidada*.

112. Kirjutage lause uuesti, asendades kursiivis trükitud tegusõnad ühend- ja väljendverbide või sõnaühenditega.

Näide: Nad *pidutsesid* hommikuni.> Nad *pidasid* hommikuni *pidu*.

A

1. Seda vana meest *austavad* kõik ümbruskonna inimesed.

2. „Ärge *hilinege*, praamile läheme kõik koos!” ütles õpetaja.

3. Direktor *allkirjastas* koolitusarve.

4. Need tublid üliõpilased *väärivad* oma preemiareisi.

5. Aasta möödudes *tuvastati*, et kuriteoga seotud inimesi oli mitu.

6. Meie naabritaril on komme ehetega *liialdada*.

7. Ma pole näinud, et keegi seda üksikut vanamemme *küllastaks*.

8. Kui viimased suvitajad *lahkusid*, istus kunstnik ikka veel rannas ja maalis.

9. Lapsed *veetsid* palju aega raamatukogus arvutimänge mängides.

10. Väike poiss püüdis *mõistatada*, mida jõuluvana talle tuua võiks.

B

1. Takso *peatus* maja ees.

2. Pärast kalalkäiku *puhastas* Robert oma püügivahendid korralikult.

3. Aeda minnes avastasime, et herved on *valminud*.

4. Hoolimatule inimesele ei tule meeldegi, et *võlgneb* sõbrale 100 eurot.

5. Iga kord, kui abikaasa talle helistas, *ärritus* Dagmar väga.

6. On inimesi, kelle hobiks on pidevalt oma sahtleid *korrastada*.

7. Neiu ei osanud kokku hoida, ta *raiskas ära* kogu oma stipendiumi.

8. Ahvike asus *matkima* oma hooldaja liigutusi.

9. Vana koer ei *märganud*, kui võõras aeda sisenes.

10. Et *vältida* haigestumist, liigu gripihooajal jalgsi, mitte ühistranspordiga.
-

**113. Leidke harjutuse lõpust lünka sobiv tegusõna.
Kirjutage õiges vormis.**

A

1. Viimaks _____ me kõige raskema ülesande kallale.
2. Ära _____ kohe vastu vaidlema!
3. Kas etendus on juba _____?
4. Juba täna õhtul _____ teele.
5. Kurjategija vastu _____ kriminaalasi.
6. Ärge _____ koosolekut ilma minuta!
7. On aeg tööle _____.
8. Tulekahju põhjuste selgitamiseks _____ juurdlust.
9. Soovitan _____ rohkem spordiga tegelema.
10. Esmaspäeva varahommikul tuleb jälle _____ töö juurde.

B

1. Aktus peaks varsti _____ .
2. Luban _____ rohkem loengutel käima.
3. Homme hommikul _____ ratsavägi pealetungile.
4. Kas abielulahutuse _____ mees või naine?
5. Ärge _____ ennast õigustama!
6. Näljased töölised _____ toidu kallale.
7. Lapsed, _____ tundi!
8. Ma _____ taipama, miks sa teda ei usalda.
9. Ära keeruta, _____ kohe asja juurde!
10. Tuleb kohe tööd _____.

algama, alustama, asuma, algatama, hakkama

114. Leidke lausetesse verbidele *käima* (A) ja *viskama* (B) sobivad vasted.

Näide: Käi *Kasi* tee pealt eest!

A

1. Haige käib _____ juba omal jalal.
2. Käi _____ põrgu, mina ei tea, kuhu sa oma raha kaotasid!
3. Võtsin pitsi viina, et veri soontes jälle käima _____ hakkaks.
4. Vana auto mootor käib _____ nagu kellavärk.
5. Saalis käib _____ kontserdi proov.
6. Me käisime _____ kaks aastat, enne kui abiellusime.
7. Kui koort ei ole, käib _____ ka piim.
8. Suures tōrres käib _____ pulmaōlu.
9. See nõue käib _____ kõigi kohta.
10. Doktoritōede juhendamise käib _____ tema ametikohustuste hulka.
11. Käisid _____ veel mõned püssipaugud, siis jäi kõik vakka.

minema, kostma, kehtima, kõlbama, kõndima, liikuma, käärima, toimuma, kurameerima, kuuluma, töötama

B

1. Poisid viskasid _____ palli korvi.
2. Viskame _____ liisku, kes meist esimesena vastama läheb.
3. Augud tuleb kinni visata _____ .
4. Hobune viskas _____ ratsaniku seljast.
5. Tüdruk viskas _____ riided seljast ja jooksis vette.
6. Rahajōmm viskas _____ jootrahaks 50 eurot.
7. Kui sa lähed autoga, viska _____ mind ka tööle.
8. Köögist viskab _____ praelōhna.

9. „Olen nõus,” viskas _____ tüdruk mokaotsast.
10. Viskame _____ sinu terviseks pitsi viina.
11. Viskasin _____ kodused ülesanded ruttu valmis ja läksin kinno.
ütleva, tegema, loopima, levima, jooma, heitma, paiskama, ajama, andma, võtma, viima

115. Kirjutage lünka verb *tulema, minema* või *käima* sobivas vormis.

A

1. Kas sa _____ eile seenel? Ei, ma _____ seenele homme, aga täna õhtul _____ veel marjul.
2. _____ mind vaatama, kui aega saad!
3. Mehed _____ juba saunast, nüüd _____ naised ja lapsed.
4. Kus sa _____ ?
5. Me _____ paadiga sõitma, kas te _____ ka meiega?
6. Ma _____ eile sõbral abiks.
7. _____, lähme jalutama!
8. Nad sõidavad juba täna ära, lennuk _____ tunni aja pärast.

B

1. Ma ei tea, kus osakonnajuhataja on – ma alles _____ tööle.
2. _____ too poest midagi süüa.
3. Kui mees _____ hommikul öövalvest koju, _____ naine tööle.
4. Kas mind _____ keegi taga otsimas?
5. Seal eemal kõnnib keegi, ei saa aru, kas ta _____ või _____ .
6. Tulge, _____ sünnipäevalast õnnitlema!
7. Kes see nii vara magama _____ ?
8. Ära nii kiiresti _____ , ma ei jõua sinuga sammu pidada.

116. Valige lünka verb *ütleva* või *rääkima*. Kirjutage see sobivas vormis.

Näide: „No kuula ometi!” *ütles* ema.

A

1. Alo helistas ja _____ , et ta ei tule täna tööle.
2. Loomad ei oska _____ .
3. Kas te oskate _____ , kus asub raudteejaam?
4. Sulle _____ , et lase jalga!
5. Need pildid _____ ise enda eest.
6. Ausalt _____ peab tunnistama, et karistus oli õiglane.
7. Sa _____ talle: „Ma ei taha sinuga _____ .”
8. Ta _____ alati kõigist inimestest hästi.

B

1. Ära _____ rumalusi, ma ei usu seda!
2. Kas sa perenaisele juba tere _____ ?
3. Ta ei osanud selle jutu peale midagi _____ .
4. Onu Elmar oskab palju naljakaid lugusid _____ .
5. _____ mulle üks ilus poisslapse nimi!
6. Vitaalsus on teisiti _____ elujõulisus.
7. Kas sa võid _____ , kui palju kell on?
8. Ma ei taha sulle sellest _____ .

117. Kirjutage lünka sobiv verb õiges vormis.

A

1. Ära kaeba ja _____ (habisema, halisema) iga väikese häda pärast.
2. Mitu päeva _____ (lõdisema, ladisema) vihma sadada.
3. Vesi juba _____ (mulisema, mõlisema) keeda, pane kartulid potti!

4. Šampuseklaasid löödi _____ (kolisema, kõlisema) kokku.
5. Joodikud _____ (jorisema, irisema) poe taga laulda.
6. Vanaema libises märjal põrandal ja purgid kukkusid _____ (korisema, klirisema) maha.
7. Lapsed istusid vaikselt televiisori ees, ainult kommipaberid _____ (krabisema, klõbisema).
8. Süüa oli nii palju, et pärast lauast tõusmist külalised lausa _____ (ägisema, vigisema).

B

1. Külm vihm _____ (rabisema, vabisema) vastu akent, aga toas on soe.
2. Ma ei julge siia istuda, see tool _____ (logisema, lagisema).
3. Niitjate vikatid _____ (lahisema, sahisema) kõrges rohus.
4. Seisame kõrgel jõekaldal, all _____ (nahisema, pahisema) kosk.
5. Vesi juba _____ (lohisema, kahisema) pliidil, varsti saame teed.
6. Ta _____ (ümisema, pomisema) igal hommikul sama lauluviisi.
7. Koer hakkas kohe _____ (urisema, lõrisema), kui me väravast sisenesime.
8. Tüdruku kleit oli mitmest kohast katki _____ (tärisema, kärisema).

118. Leidke harjutuse lõpust võrdlusesse sobiv sõna või sõnaühend.

A

1. Sõbranna käis mulle nagu _____ peale, et ma temaga ööklubisse tuleksin.
2. Põgenik sööstis minema nagu _____.
3. Selle talu peremees teeb tööd nagu _____.
4. Ta suitsetab nagu _____ – kaks pakki päevas.
5. Pärast rasket tööpäeva magas mees nagu _____.
6. Ma tunnen seda inimest nagu oma _____: midagi head temalt oodata ei ole.
7. Noormees käis neiu järel nagu _____.
8. Direktor ei suutnud otsust vastu võtta ja käis kabinetis ringi nagu _____.
9. Mees ja naine on pidevalt tülis ja elavad juba kakskümmend aastat nagu _____.
10. Ma ei reeda sind, vaikin kui _____.
hobune, kott, viit sõrme, munas kana, uni, kass ja koer, korsten, haud, vari, õlitatud välk

B

1. Skandaalne uudis levis nagu _____.
2. Viha peremehe vastu hõõgus orja südames nagu _____.
3. Ära karju nagu _____, pole sul häda midagi.
4. Järsku oli varas kadunud kui _____.
5. Rõõmus seltskond kihises nagu _____.
6. Esimene hääletusvoor toimus nagu _____.
7. Ma ei teadnud, kumba otsust pidada paremaks, olin nagu _____.
8. Meie uhke plaan varises kokku nagu _____.

9. Täna on auditoorium külm nagu _____.

10. Pane ennast korralikult riidesse, käid ringi nagu _____.

siiga aia vahel, hernehirmutis, hundilaut, kaardimajake, kulutuli, sipelgapesa, kord ja kohus, tina tuhka, eesel kahe heinakuhja vahel, tuli tuha all

119. Leidke slängisõnadele kõrvaltulbast kirjakeelne vaste või seletus.

A

1. labrakas	alkohoolne jook, mis teeb väga purju
2. rebane	teismeline
3. rüsa	meik
4. tibiin	vana ja vilets sõiduriist
5. vikat	korvpall
6. tiinekas	nali
7. saabas	joomapidu, oleng
8. koss	rumal inimene
9. krohv	tütarlaps, neiu
10. kild	esimese aasta üliõpilane

B

1. korsten	tark inimene
2. jobukakk	mõttetu jutt
3. aju	prostituut
4. kleepekas	viga, eksimus
5. laks	soomlane
6. iba	kaubamaja
7. kaups	kirglik suitsetaja
8. somm	uimastiannus
9. ämber	liköör
10. hukasroosike	rumal inimene

120. Valige lünka sobiv määr- või kaassõna.

Näide: tigidalt – teravalt

Koer haukus tigidalt.

A

1. juba – alles
Me _____ tunneme teineteist.
2. praegu – kohe
Tädi on _____ töötu.
3. käigus – jooksul
Loodame, et paari aasta _____ läheb elu kergemaks.
4. hõredasti – harva
Täna oli kuulajaid saalis _____ .
5. veel – juba
Ma nägin teda _____ kaugelt.
6. tihti – korduvalt
Mu vanemad käivad päris _____ kinos.
7. lihtsalt – otse
Ma olen nii väsinud, et _____ enam ei jaksa.
8. jälle – uuesti
Sa tegid selle harjutuse valesti, tee _____

B

1. võib-olla – vist
Kas tead, millega Peeter praegu tegeleb? – Ta õpib _____
ülikoolis keemiat.
2. jälle – uuesti
Mis sul _____ vaja on?
3. ilmsi – avalikult
Ta polnud kunagi _____ esinenud.
4. samm-sammult – pikaldaselt
Mees sõi _____, kiirustamata.

5. hoopis – sugugi
Seekord peremees Muriga ei rielnudki, vaid _____ kiitis teda.
6. alles – ainult
Ülesanne oli nii keeruliselt sõnastatud, et sain sellest aru _____ kolmandal lugemisel.
7. juba – enam
Oleme arvutitega nii ära harjunud, et ei suuda oma elu _____ ilma nendeta ette kujutadaagi.
8. veel – juba
Tule _____ siia, kui kaua ma ootan!

121. Valige lausesse sobiv ees- või tagasõna.

A

1. Matkaja talla _____ tuli suur vill.
2. Noormehe juuksed olid _____ pead kammitud.
3. Naine kuulis _____ une, et mees tuli koju.
4. Täna on sooja kahekümne kraadi _____.
5. _____ nädala ma selle tööga toime ei tule.
6. Kes veel _____ sinu teatrisse läheb?
7. Tegin öö _____ tööd.
8. Kunstikoguja paneb kõik oma säästud maalide _____.
9. Saame kokku _____ kuut.
10. Võitlus käis elu ja surma _____.
11. Laps ei läinud külma _____ kooli.

peale, ligi, alla, läbi, pärast

B

1. Enne vihma lendasid pääsukesed _____ maad.
2. Maksin selle eest natuke _____ saja euro.
3. Vang pääses nagu ime _____ põgenema.
4. Olen sinu _____ mures.

5. Kutsikas puges kapi _____.
6. Laps rääkis _____ nutu, mis temaga oli juhtunud.
7. Ära lase last haige _____.
8. Majatagune põld läks nisu _____.
9. Ma ei ole sellest kellelegi _____ sinu rääkinud.
10. Ta jõudis koju kohe _____ meid.
11. Haige keerati külje _____.

peale, alla, ligi, läbi, pärast

122. Valige lünka sobiv sidesõna.

Näide: et / ja / sest

Müüdav korter on soe, hubane ja valgusküllane.

A

1. või / ehk / ning
Kas eesti keeles on üheksa vokaali _____ konsonanti?
2. kuna / kuigi / kuni
Lennujaam tühistas kõik lennud, _____ torm oli juba lõppenud.
3. nagu / kui / vaid
Teen nõnda, _____ lubasin: tulen nii laupäeval _____ pühapäeval.
4. vaid / kuna / kuid
Ma püüdsin kõike seda teha, _____ ei jõudnud.
5. sest / selmet / et
Läksin õhtul varakult magama, _____ olin tööpäevast väga väsinud.
6. kui ka / või / ega
Ta ei söönud _____ joonud midagi.
7. ent / vaid / ehk
Merevesi tõusis aeglaselt, _____ pidevalt.

B

1. sest / selmet / et
Noormees õigustas ennast edasi, _____ tunnistada oma eksimust ja vabandada.
2. nagu / kui / kuid
_____ me teame, on eesti keeles neliteist käänat,
_____ vene keeles ainult kuus.
3. kuid / kuigi / vaid
Ükskord varastati minult mobiiltelefon, _____ ma ei hakanud nutma, _____ tegin politseile selle kohta avalduse.
4. nagu / nii ... kui ka / ehkki
Teleseriaalides on tavaliselt _____ positiivseid _____ negatiivseid tegelasi.
5. kui / nagu / kuid
Iga inimene veedab oma suve nii, _____ talle meeldib.
6. või / ehk / ning
Eesti keeles on üheksa vokaali _____ täishäälikut.
7. aga / vaid / ent
Tähtis pole vorm, _____ sisu.

123. Jagage hüüdsõnad kolme rühma selle järgi, kes või mis seda heli tekitab või seda ütleb. Igas rühmas on viis sõna.

A

1. loomad/linnud:
2. inimene:
3. elutud objektid:

*Põmm! Ammuu! Tuut! Krooks! Ahaa! Prauh! Liiri-lõõri! Etskae!
Röh-röh! No-noh! Kuss! Kill-koll! Hi-hi-hii! Vidiit! Vull-vull!*

B

- loomad/linnud:
- inimene:
- elutud objektid:

*Prääks-prääks! Pimm-pomm! Ha-ha-haa! Aitiima! Ii-ha-ha!
Miau! Till-till! Pähh! Tzuhh-tzuhh! Klirr! Ehee! Kikerikii!
Tikk-takk! Hopp! Kruu-kruu!*

124. Valige igasse lünka sobiv hüüdsõna.

Näide: *Ennäe*, kes tuli!

A

- Väike Peetrike komistas sillal ja kukkus vette, _____!
- _____, mina seda küll ei usu!
- _____! Meie võit!
- _____, võta oma raha!
- _____! Tule vorsti sööma, Miisu!
- _____, Muri! Püüa varas kinni!
- Kui tahad, et see hobune liikuma hakkaks, ütle talle: „_____!”
- Sääsed tikuvad suhu, _____!

nõõ! hurraa! noh! säh! plärts! ass, võta! kiiss-kiiss! ptüü!

B

- _____, või nii on lood!
- „_____” haukus koer.
- Kullake, söö see lusikatäis ära, _____!
- Kuulid lendasid mööda – _____!
- _____, ära räägi nii kõvasti!
- Oks murdus katki, _____!
- Poja, _____, kus sa oled?
- _____, kukkus suur õun mulle pähe.

noo! pots! ampsti! viu ja vops! auh-auh! praks! tss! ae!

VASTUSED

1. A

1. kühveldab/kühveldas
2. relvastatud
3. uisutamas
4. kaanetada
5. hoonestatakse/hoonestati
6. viiuldasid
7. hööveldada
8. viisistanud
9. käruta
10. pealkirjastada
11. vahatama

2. A

1. Isa kasvatas poega rangelt.
2. Tuul kõigutas puid.
3. Professor lõpetab loengu kell kaks.
4. Lapsed veeretaskid lumepalli mäest alla.
5. Ma olen oma rahakoti ja dokumendid kuhugi kaotanud.
6. Mais sünnitas Hiie poja.
7. Kokk keedab selles pajas kalasuppi.
8. Kalurid põletavad rannas vanu paate.
9. Vanaema küpsetas ahjus suurt sünnipäevatorti.
10. Selles kastrulis jahutame me kisselli kaua.

3. A

1. Tuli hävitas lauda.
2. Vanaema arendas Pille-Riinis kohusetunnet.
3. Ta kulutas oma palga kiiresti ära.
4. Tuulepuhang kustutas aiaküünla.
5. Kasvataja kiigutas mudilast uuel kiigel.
6. Poiss püüdis eksamineerija ees istudes kramplikult meelde tuletada lahingu toimumisaega.
7. Noorik pleegitas õues valgeid linu.
8. Ema oli uuendanud kogu toa mööbli.

4. A

1. ma ärritusin
2. spordisaal muutus
3. mets kattus
4. kohustub ta
5. nõupidamine lükkus
6. mees solvus
7. töö jätkus/jätkus töö
8. geograafiatudengid huvituvad

5. A

1. sahisivad/sahisesid
2. säriseb/särises
3. krudiseb/krudises
4. vurisevad/vurisesid
5. sulisevad/sulisesid
6. visisesid
7. hubiseb/hubises
8. plagisevad/plagisesid
9. pinisesid
10. surisevad/surisesid
11. tilisevad/tilisesid
12. ragisesid

6. A

1. veri, vesi 2. välk 3. lammas 4. hiir 5. oks, lõke 6. uks, värav
7. naine, kass, traktor 8. pendel, maapind

7. A

1. suurendada 2. sõimlesid 3. teietada 4. hoiduda 5. valgendama
6. kelgutama 7. kurdistas 8. soomendatud

8. A

1. pidutsema 2. pehmendada 3. lukustama 4. lillatas 5. seisatas
6. kõvenes 7. kõvendada 8. vaesunud 9. kõhutasid 10. surtsatas

9. A

1. hallinema 2. eitama 3. karjatama 4. liivatama 5. hüplema
6. lepitama 7. hoiduma 8. jahutama 9. sigatsema 10. eestindama

10. A

1. soojenema (ne+da) 2. töötama (ta+le) 3. aurustama (sta+u)
4. valgenema (ne+da) 5. avardama (da+u) 6. rühmitama (ta+u)
7. pikinema (ne+da) 8. naljatama (ta+le) 9. pruunistama (sta+u)

11. A

1. Kui sisse astus kaunis mees, 2. Päevad läksid üksluiselt ja hallilt mööda. 3. Naised tunnevad sageli huvi sõprade pereelu vastu. 4. Kanna minu väikese kassipoja eest hästi hoolt. 5. Seda lugu ei andnud mees naisele iialgi andeks. 6. Need lilled on küll öidepuhkemisega hiljaks jäänud. 7. Toivo sõprade külaskäiguga käis alati kaasas pidu ja lärm. 8. Klubis astus mulle ligi üks pikka kasvu noormees. 9. Sõber oli puhkuse ajal raskelt haigeiks jäänud.

12. A

1. Kui teed kuivemaks muutusid, hakati jälle rattaga sõitma.
2. Masin tegi palgid kiiresti pooleks. 3. Päike paistis ja tiigivesi muutus varsti soojemaks. 4. Enne operatsiooni eemaldati kassi kõhult karvad. 5. Kodule lähenedes muutus hobuse jooks kiiremaks. 6. A. H. Tammsaare poolt eesti keelde tõlgitud romaane on

hea lugeda. 7. Lapse läbikukkumine eksamil tegi ema väga kurvaks. 8. Autokooli eksaminõudeid on karmimaks muudetud. 9. Masin muutis viljaterad jahuks. 10. Lastele meeldib selles metsanurgas suuskadega sõita.

13. A

1. palgaline 2. kalur 3. metslane, metsnik, metsaline 4. nõunik
5. kursuslane 6. jalgrattur 7. sõdur, sõdalane 8. matuseline
9. talunik 10. marjuline

14. A

1. kuninganna, kuningatar 2. tšehhitar 3. neegritar 4. orjatar
5. lauljanna, lauljatar 6. ameeriklanna 7. stockholmlanna
8. kaunitar 9. jumalanna, jumalatar 10. tartlanna

15. A

1. välismaalane, newyorklane, lõunaeestlane, pealinlane,
madridlane 2. erakondlane, vanemuislane, kaitseliitlane,
luterlane, nooreestlane 3. ajaloolane, kergejõustiklane, teadlane,
kehakultuurlane, sportlane

16. A

1. torge 2. suudlus 3. panek 4. tõuge 5. häälotsus 6. löök 7. kolksatus
8. hüpe 9. puhang

17. A

1. korrutis 2. võrse 3. tätoveering 4. joonistus 5. köide 6. luuletus
7. tarretis 8. nauding

18. A

1. kustuti 2. hõljuk 3. küte 4. röster 5. pihusti 6. süüde 7. lõikur
8. väetis 9. teriti 10. määre 11. sidur 12. võimendi

19. A

1. paljundi 2. sõiduk 3. puistur 4. elatis 5. uinuti

20. A

1. valimik, valik 2. kombestik 3. lugejaskond 4. õukond 5. kuusik
6. telkkond 7. reeglistik 8. kogumik, kogukond 9. keelkond
10. järvestik 11. lehestik 12. ideestik

21. A

1. ujula 2. piirkond 3. saarestik 4. seljandik 5. lindla 6. elamu
7. haigla 8. sügavik 9. piiskopkond 10. liivik 11. kalmistu 12. lagendik

22. A

1. kaasik 2. männik 3. haavik 4. sarapik 5. saarik 6. kadastik
7. võsastik

23. A

1. peidik 2. pesula 3. nooruk 4. otsmik 5. ühikas 6. veok 7. parkla
8. külmik 9. murelik 10. kümnekas, kümneline 11. prosaist 12. kausjas

24. A

1. rühikas 2. arukas 3. kõhukas 4. küürakas 5. viljakas 6. sarmikas
7. sarnakas 8. hapukas 9. hallikas 10. kreemikas

25. A

1. taltsutamatu loom 2. seletamata nähtus 3. tõestamata õigus
4. taltsutamata lõvi 5. tõestamatu oletus 6. muutmata olukord
7. seletamatu käitumine 8. muutmatu otsus

26. A

1. valelik 2. roosakas 3. surematu 4. kantserogeenne 5. emalik
6. tormakas 7. pealmine 8. tigujas 9. mereline 10. piltlik 11. murelik/
muretu 12. kõhukas 13. röövellik 14. keskmine 15. siidjas/siidine
16. mäGINE 17. mõtlematu 18. eriline

27. A

1. põlisem 2. hirmus 3. ümmargustest 4. töökad 5. vanaaegsed
6. tammisel 7. kodusest 8. põlist 9. vastupandamatu 10. värvitu
11. lõhnatu 12. maitsetu 13. seletamatu

28. A

1. teravmeelne 2. vasakukäeline 3. kahekohaline 4. mustasilmne, mustasilmaline 5. väikesemööduline 6. nädalapikkune 7. kitsapuusaline 8. kuumavereline 9. paljasjalgne 10. madalalaubaline 11. pikakoivuline 12. toasuurune

29. A

sõnatu, sõnatult, sõnakas, sõnakalt, sõnakus, sõnastik, sõnastikuline, sõnastikuliselt, sõnaline, sõnaliselt, sõnalisus, sõnastama, sõnastus, sõnastuslik, sõnastuslikult, sõnastuslikkus jne

30. A

1. suuline (line+lt) 2. kaalukas (kas+lt) 3. haiglane (lane+lt) 4. seesmine (mine+lt) 5. orjalik (lik+lt) 6. laialdane (ldane+lt) 7. aastane (ne+lt) 8. vormiline (line+lt) 9. tintjas (jas+lt) 10. menukas (kas+lt) 11. muretu (tu+lt) 12. imelik (lik+lt) 13. hoolas (s+lt) 14. unine (ne+lt) 15. näotu (tu+lt)

31. A

1. neljakesi 2. hommikuti 3. meilitsi 4. julmalt 5. uuesti 6. halvemini 7. kohinal 8. kaelakuti/kaelastikku

32. A

1. istuli 2. ridamisi 3. vääríti 4. õhtuti 5. aimamisi 6. kähinal 7. sügavuti 8. tüdinult 9. tibamisi

33. A

1. perekonniti 2. ajaldasa 3. vägisi 4. vastakuti, vastamisi, vastastikku 5. üheksakesi 6. kõhuli 7. käsitsi 8. kihiti

34. A

1. poriselt 2. halvasti 3. mõttetult 4. emalikult 5. pahasti 6. sisukalt 7. kenasti 8. julgemalt

35. A

1. aeg-ajalt 2. samm-sammult 3. punkt-punktilt 4. leht-lehelt
5. täht-tähelt 6. järk-järgult

36. A

1. neljakesi 2. lauseti 3. suviti 4. telefonitsi 5. kasvuldasa
6. naljatamisi 7. kohati 8. kobamisi

37. A

1. nimetama; nimekas, nimeline, nimetu; nimelt, nimetsi
2. osalema, osastama; osaline; osalt, ositi 3. tõestama, tõendama;
tõeline, tõene, tõekas; tõesti 4. ajastama, ajatama; aegne, ajalik,
aeglane, ajaline, ajatu; aegamisi, ajaldasa, ajalt 5. suvitama; suvine;
suviti 6. kõhutama; kõhukas, kõhtmine; kõhuli, kõhukil 7. ööbima;
öine; öiti 8. käsitsema, käendama, kätlema; käeline, käsitu; käsitsi

38. A

1. tegelikult 2. korralik 3. pööraseid 4. raamatukogus 5. osakonna-
juhataja 6. joodik 7. samamoodi 8. laenuosakonnas 9. kollektso-
neerib 10. multikaid 11. elutoas 12. multikad 13. multikad
14. enamikul 15. avastavad 16. normaalsemalt 17. õppimise
18. palavikuliselt/ palavikulist 19. õppekava/õppetöö

39. A

1. aiatool 2. aedlinn 3. naissportlane 4. naistepesu 5. naiseraasuke
6. siidkleit, siidikleit 7. inimpeglük 8. liblikujumine 9. poeglaps,
pojalaps 10. võõrtööline 11. meepurk 12. mesilasema

40. A

1. lühitüveline: külalislektor, inimõigus, maasikmari, õpilaspäevik,
võimlemispidu, liblikkerge 2. nimetavaline: aedhernes, karistusviis,
kevadpäike, sulgpadi, käsikiri, piirjoon 3. omastavaline: naistepäev,
ajalugu, meekärg, hambaauk, naljalugu, sulepadi

41. A

1. lapsinvaliid, lapstööjõud; lapsehoidja, lapsevanker; lasteraamat, lasteaed 2. keelpill, keeluss; keelemees, keelekümblus; keeltekool 3. võõraspoeg, võõrasisa; võõraviha, võõravõitu; võõrastemaja, võõrastetuba 4. vesipiip, vesivoodi; veetaim, veehaldjas; vetevoog, vetevaim

42. A

aedniku-, aguli-, ajalehe-, hobuse-, hotelli-, jooksu-, kannu-, koera-, koka-, kooli-, koori-, koti-, küla-, künni-, laeva-, lifti-, linna-, maa-, möldri-, neegri-, pagari-, palli-, parve-, pasuna-, peiu-, peksu-, pisi-, poe-, posti-, põial-, sepa-, spordi-, sulas-, sulii-, sõdur-, teo-, toa-, uulitsa-, vana-, varga-, veski-, õpipois

43. A

tööala, -armastus, -distsipliin, -graafik, -hull, -narkomaan, -hüpotees, -invaliid, -jaotus, -juhend, -kaaslane, -kittel, -kogemus, -kohustus, -kultuur, -kulu, -käsk, -laud, -lõik, -meeleolu, -meetod, -norm, -ori, -oskus, -puudus, -ruum, -rõõm, -rühm, -rütm, -staaž, -tund, -tõend, -vahend, -vilumus, -võte, -õnnetus, -ülesanne, -mesilane, -plaan, -rohke, -suhe, -joonis, -aeg, -andja, -börs, -iga, -hõive, -jõud, -kaitse, -keel, -kiirus, -koht, -loom, -luba, -mees, -ots, -raamat, -riist

44. A

1. jõujook, jõuallikas, jõukulu, jõumees, jõuvaru, jõutreening, jõujoon, jõuühik, jõujaam; vaimujõud, õppejõud, tahtejõud, väljendusjõud, hobujõud, loodusjõud, raskusjõud, relvajõud, õhujõud 2. hinnasoodustus, hinnaindeks, hinnaalandus, hinnalipik, hinnasedel, hinnatõus, hinnakujundus, hinnapoliitika, hinnavahe; auhind, turuhind, jaehind, hulgihind, omahind, võileivahind, püsihind 3. mõttemõlgutus, mõttepilt, mõttesalm, mõttesähvatus, mõttetegevus, mõttetöö; elumõte, muremõte, juhtmõte, põhimõte, tagamõte, kinnismõte, salamõte, patumõte,

surmamõte, uitmõte 4. stardinumber, stardipauk, stardiprotokoll, stardipüstol, stardisignaali, stardiriba, stardikoht; madalstart, püstistart, paigaltstart, lendstart, eraldistart, üksikstart, ühisstart, valestart 5. viljapõld, viljatera, viljasort, viljapea, viljakõrs, viljasaak, viljakohv; juurvili, kaunvili, kõrsvili, teravili, suvivili, talivili, söödavili, seemnevili, leivavili, töövili 6. täheaasta, täheaeg, tähekuu, tähesüsteem, täheparv, tähesadu, tähekaart; taevatäht, ehatäht, koidutäht, filmitäht, tedretäht, sporditäht, teletäht, jõulutäht, meritäht, kirjatäht, nimetäht, trükitäht, rahatäht 7. veearve, veeaur, veelind, veeloom, veepidu, veesoon, veesõiduk, veetaim, veevaru; allikavesi, hundijalavesi, joogivesi, kraanivesi, põhjavesi, reovesi, vihmavesi 8. rahvarõivas, rahvariie, rahvarinne, rahvamaja, rahvamees, rahvamuuseum, rahvalooming, rahvatarkus, rahvasport, rahvamatk; antiikrahvas, linnarahvas, maarahvas, põlisrahvas, rändrahvas, talurahvas, väikerahvas, naaberrahvas, naisterahvas, meesterahvas 9. näljaaasta, näljaaeg, näljahäda, näljamäss, näljapalk, näljasurm, näljatunne; suitsunälg, infonälg, kuulsusenälg, lugemisenälg, rahanälg, unenälg

45. A

lillepott, potilill; sarvloom, loomasarv; keelpill, pillikeel; lehtpuu, puuleht; pendelkell, kellapendel; teivasaed, aiateivas; plekk-katus, katuseplekk; sõiduauto, autosõit; aialill, lilleaed; paberraha, rahapaber

46. A

sünnipäevalaps > lastehaigla, haiglaravi, ravivõimlemine, võimlemispidu, peolaud, lauajalg, jalgteed, teeröövel, röövlipealik

47. A

1. raudrüü 2. rauasaag 3. kullaotsija 4. kuldkarikas 5. kõrghoone
6. kõrgepalgaline 7. jalgratas 8. jalahoop 9. kaupmees 10. kaubaauto
11. masinaparandus 12. masinparandus

48. A

1. poodnik
2. ambur
3. sõdur
4. rattur
5. ametnik
6. laiskur
7. põldur, põldnik
8. lambur
9. talunik

49. A

1. kurekell
2. lumeroos
3. varsakabi
4. konnakapsas
5. kukehari
6. murtudsüda
7. raudrohi
8. lumikelluke
9. nurmenukk
10. lillhernes, lillkapsas
11. saialill
12. rebasesaba

50. A

1. alakeha, ülakeha
2. kaasinimene
3. eelõhtu
4. püstkriips
5. alajaotus, alljaotus
6. tagajalg
7. järelkäru
8. eelroog
9. segapuder
10. eesliide, järelliide
11. eesuks, kõrvaluks, tagauks
12. allkiri, eeskiri, kaaskiri, püstkiri

51. A

1. raieluba
2. kiirabi
3. kaubalaev
4. magnetketas
5. metsakalmistu
6. okaspuumets
7. jahisadam
8. raamatukoi
9. karjatalitaja
10. vanakraamitur, täitur
11. seenemürgitus
12. võiduvõimalus
13. spordipäev
14. naisarst

52. A

1. tulipalav, tulikuum, tulihapu, tulikuiv, tuliuus, tulisoolane, tulivalus, tulivihane
2. verinoor, veritoores, verivaene, veripunane, verivärsk
3. vesimärg, vesihall, vesivedel, vesiselge
4. noolkiire, noolsirge, noolterav
5. raudhall, raudkõva, raudkülm, raudraske

53. A

1. naaskelterav, mõõkterav, nugaterav, noolterav, nõelterav
2. vattpehme, villpehme, udupehme, siidpehme, sammalpehme
3. surmkindel, raudkindel, kaljukindel
4. vesihall, hiirhall, muldhall, porihall, raudhall, tolmuhall, savihall, suitshall, tinahall, tuvihall
5. öömüst, süsimüst, sitikmüst, ronkmüst, pigimüst, tintmüst

54. A

1. punasekirju
2. sinakashall
3. mustjaspruun
4. ränkraske
5. magushapu
6. kurikuulus
7. tumeroheline
8. kibekiire
9. hulljulge
10. kärekülm

55. A

1. omadussõna + nimisõna
2. arvsõna + nimisõna
3. nimisõna + nimisõna
4. asesõna + nimisõna
5. määrsõna + nimisõna
6. nimisõna + omadussõna
7. määrsõna + tegusõna
8. nimisõna + omadussõna
9. määrsõna + omadussõna
10. omadussõna + nimisõna
11. nimisõna + omadussõna
12. nimisõna + nimisõna
13. omadussõna + omadussõna
14. nimisõna + nimisõna

56. A

1. pärnapuud
2. gripihaigus
3. siiakala
4. maduuss
5. maikuus
6. ämmamamma/ämmamoori

57. A

1. kärekülm
2. talvehommik
3. päikesevalgusest
4. majaseinad
5. telefonipostid
6. kasukakraesse
7. vastutulijad
8. möödaminejad
9. tervitusnoogutuse
10. kõnnitee
11. punapugulised
12. imeõrna
13. sireliseemneid
14. nõöpsilmadega
15. puiesteedele
16. võhivõõrale/võhivõõrastele
17. külmalindudega

58. A

1. tühja-tähjaga
2. kimpsud-kompsud
3. tipp-topp
4. sirr-sorr
5. nipet-näpet
6. vinta-vänta
7. surimuri

59. A

1. lihtsameelne
2. ilmekas
3. lihtne
4. traagiline
5. ebasõbralik
6. tõmmu
7. kiire
8. kõhn
9. mõru
10. särin

60. A

1. sõbrustama
2. huikama
3. hulpima
4. redutama
5. reastama
6. taipama
7. poputama
8. innustuma
9. talletama
10. noppima
11. annetama
12. leinama

61. A

1. õhinal 2. vargsi 3. teraselt 4. pikkamisi 5. totralt 6. kehkvel
7. kookus 8. alatasa 9. hiljuti 10. vihinal

62. A

1. meeletu 2. lausuti/lausutakse 3. tüse 4. mõrraga 5. aita 6. läks üle
7. orvuks jäin/jäin orvuks 8. palavikku 9. tõukas/tõukab 10. nosida

63. A

1. metsajooksu > tervisejooksu 2. imepärast > imelist,
imetlusväärset, imeväärset, ilusat, toredat 3. ärevalt > erutatult
4. plehku pannud > põgenenud, jalga lasknud, putku pannud 5.
hukka saada > hukkuda, surma saada, surma leida, otsa saada, otsa
leida, elu kaotada, elust ilma jääda 6. ütles > lausus, sõnas, märkis,
teatas, kostis 7. asetas > paigutas, pani, seadis, sättis 8. mugavalt >
hubaselt, koduselt, mõnusalt, hästi, õdusalt, mugavasti, mõnusasti
9. järsku > äkki, äkitselt, korraga, ühtäkki 10. vaeseke > õnnetuke
11. peaasi > peamine, põhiline, oluline 12. nagu nalja > kerge
vaevaga, mängeldes, vaevata, hõlpsasti, nagu midagi, nagu nuusata
13. pakkusid > andsid 14. keeras > pööras, käänas 15. ülbel >
upsakalt, suureliselt, uhkelt, tähtsalt, kõrgilt, üleolevalt 16. jõudis
> saabus, tuli 17. sööma > einet võtma, einestama, keha kinnitama,
toitu võtma, kõhtu täitma, nälga kustutama 18. tirima > tõmbama,
vedama

64. A

1. tänamatu 2. kiretu 3. ebasõbralik 4. ebanaiselik 5. südametu
6. armutu 7. ebaasjalik 8. muretu 9. ebatäiuslik 10. tundetu

65. A

1. Mul sai hing täis. Ma vihastusin. 2. Tüdruk oli seitsmendas
taevas. Tüdruk oli väga õnnelik. 3. See on nagu maast leitud.
See on kergesti, ilma vaevata (ootamatult) saadud. 4. Poiss oli
lapsekingadest välja kasvanud. Poiss oli edasi arenenud; suureks,

täiskasvanuks saanud. 5. Pole terve päeva midagi hamba alla saanud. Pole terve päeva midagi söönud. 6. Ta raputas endale tuhka pähe. Ta kahetses sügavalt. 7. Käsi peseb kätt. Teenele teenevastama. 8. Kui ta torti nägi, hakkas tema suu vett jooksuma. Kui ta torti nägi, tahtis ta seda väga süüa. 9. Läks trumm, mingi ka pulgad. Kui on kaotatud põhiline, siis pole järelejäanust enam kahju.

66. A

1. lühike > pikk 2. kitsas > lai 3. madalama > kõrgema 4. inetuid > ilusaid 5. kuiv > märg 6. sooja > külma 7. raske > kerge 8. märg > kuiv 9. rahutu > rahulik 10. kerge > raske 11. meeldiv > ebameeldiv

67. A

1. tore/ilus 2. võetakse 3. tänagi 4. vaatamas 5. esimest 6. taga 7. istunud 8. noomis (pahandas) 9. antud 10. raputas

68. A

1. saare, saart; veest ümbritsetud maismaatükk; puu 2. tee, teed; jook; liiklemiskoht 3. tindi, tinti; kala; kirjutusvedelik 4. aru, aru; kuiv rohumaa; mõistus, mõtlemisvõime 5. puuri, puuri; linnu või looma elupaik; puurimisriist 6. tagumise, tagumist; viimane; peksmine 7. piirituse, piiritust; alkohol; ääretus

69. A

1. kiilu, kiilu; kiili, kiili 2. vahu, vahtu; vahi, vahti 3. silma, silma; silmu, silmu 4. kurgu, kurku; kurgi, kurki 5. soola, soola; soole, soolt 6. reisi, reisi; reie, reit 7. viisi, viisi; viie, viit 8. armi, armi; armu, armu 9. mure, muret; mureda, muredat 10. hange, hange; hangu, hangu

70. A

1. baasil 2. agu 3. dressi 4. krillida 5. paas 6. pooridesse 7. hagu 8. tressid 9. grillida 10. boori

71. A

1. arutage 2. pettunud 3. asendab 4. piirdusid 5. arvestada
6. põhjendada 7. edendas 8. päästis 9. elatuvad 10. suhtuda

72. A

1. tagastas 2. taastus 3. märkis 4. suurendasime 5. küsis 6. venis
7. võimalus 8. ühisjooni 9. kuulata

73. A

1. jääb 2. hooldama 3. omandas 4. vast 5. järgi 6. muuta 7. kohaneda
8. aretatud 9. eestindanud 10. suuniste

74. A

1. loksunud 2. loksatas 3. pragisesid 4. prakstab/praksatas
5. kleepub/kleepus 6. kleebib/kleepis 7. keskendus 8. keskendab/
keskendas 9. kaebab/kaebas 10. kaeblesid 11. püüelda 12. püüa
13. pooldudes 14. poolituvad 15. väriseb/ värises 16. väristab/
väristas

75. A

1. enamik 2. enamus 3. loetles 4. loendan/loendasin 5. esitus
6. esitluse 7. järgnevalt 8. järgmiselt 9. ilmutist 10. ilmutus
11. johtuvad/johtusid 12. juhtus 13. kuulab/kuulas 14. kuule/
kuulnud 15. kaani 16. kaas 17. helmed 18. helbed 19. edendada
20. etendatakse/etendati

76. A

1. eeldas 2. ühinevad/ühinesid 3. pärib/päris 4. puutu 5. omastanud
6. käsitseda 7. kohtan/kohtasin/olen kohanud 8. kahtleb/kahtles
9. järgib 10. vahetunud

77. A

1. silmas pidada 2. käe läbi 3. pealetükkivad 4. käppa imema
5. nimekaim 6. kärnane lamma 7. meelt muutma 8. puukuju

78. A

1. elujõulisemaks muutuma, heasse seisu jõudma 2. heitis hinge
3. peksa andma, kõrvakiile jagama 4. piinlikkust tundma,
häbenema 5. segaduses olema 6. oli pettunud, oli ebameeldivalt
üllatunud 7. midagi lõpuni ära sööma, jooma 8. ärritub, ägestub
9. keegi tahab raha kulutada 10. tööst hoiduma, laisklema

79. A

1. end ohtu seadma 2. on väga elav, püsimatu 3. väga kiiresti
4. tal on häda käes 5. ta vaikib 6. ära rikkuma 7. ebaõnnestuma
8. korralikumaks muutuma 9. ühesugused halvad mõlemad
10. väga sarnased

80. A

1. ta on üllatunud 2. ta on iga töö peale hakkaja 3. ta leiab
alati tabava vastuse 4. ta ei pane midagi tähele 5. ta vaikib
ebameeldivast asjast 6. ta haarab jutujärje endale 7. ta on äärmiselt
kahvatuks ja kõhnaks jäänud 8. ta on väga piiratud silmaringiga

81. A

1. villast viskama 2. tina panema 3. lusikat nurka viskama
4. varvast laskma 5. taldu lakkuma 6. verest välja minema 7. vussi
ajama 8. põrgut tegema 9. oma nahka turule viima 10. juuksekarva
otsas rippuma

82. A

1. keeras kihva, ajas vussi 2. rippus juuksekarva otsas 3. puhub
hambasse, viskab villast 4. pead tulle pista, oma nahka turule viia
5. klaasi põhja vaatama, tina panema 6. panen kõrvad pea alla,
viskan lusika nurka 7. tõmmake uttu, laske varvast 8. taldu lakkuda
9. tegi uut ja vana, tegi põrgut 10. verest välja minna, vedelaks lüüa

83. A

1. purikas 2. kass, kassipoeg 3. siid, samet, vaha 4. seebivesi
5. haavaleht, tallesaba 6. karusitt, öö 7. kirikurott 8. vits vette
9. koerakirp 10. kapsauss, rebane

84. A

1. elav 2. loll 3. tugev/suur 4. kerge 5. edev 6. tähtis/upsakas
7. lihtne 8. mustad/räpased

85. A

1. pea ei kannu 2. murdis pead 3. pead liiva alla peita 4. pead kaotada 5. pea ei võta 6. rippus pea kohal 7. pea on pulki täis

86. A

1. hõõrusid käsi 2. ei aja kätt tasku 3. käsi käib paremini 4. käsi külge ajama 5. käed külge panema 6. löi käed lahti 7. on käsi mängus 8. sai käe valgeks 9. käsi peseb kätt 10. käed puhtaks pesta

87. A

1. näole andnud 2. võrku püüda 3. nina alla hõõruda 4. läks nagu lepase reega 5. rööpast välja löödud 6. minekut teinud

88. A

1. löi sirgeks 2. läks mütsiga lööma 3. ajab kõrv pilli 4. oli paras poiss 5. nagu öö ja päev 6. prügi silma ajada 7. kaikkaid kodarasse loopida 8. nagu välk selgest taevast

89. A

1. Rege rauta suvel, vankrit talvel. 2. Kes ei tööta, see ei söö.
3. Ega lind pesas lendama ei õpi. 4. Ära neid sulgi padjaks tee, mis taeva all lendavad. 5. Hunt hunt ei murra. 6. Hauas on sant saksa suurune. 7. Ega töö pole jänes, et eest ära jookseb. 8. Oma tuba, oma luba. 9. Parem varblane peos kui tuvi katusel. 10. Hea sõna võidab võõra väe.

90. A

1. Igaüks on oma õnne sepp. 2. Parem suutäis soolast kui maotäis magedat. 3. Heal lapsel mitu nime. 4. Pill tuleb pika ilu peale.
5. Kingitud hobuse suhu ei vaadata. 6. Igal linnul oma laul.
7. Suuga teeb suure linna, käega ei kärbse pesagi. 8. Mida ei saa

jõuga, saab nõuga. 9. Ilu ei sünni patta panna. 10. Kelle jalg tatsub, selle suu matsub. 11. Küsija suu peale ei lööda. 12. Häda ajab härja kaevu.

91. A

1. koeraks 2. hunti 3. jänes 4. kana 5. vares 6. rebane 7. kured, haned, luiged 8. konn, rotiga 9. siga 10. pääsuke, ööbik

92. A

1. lapsehoidja 2. rätsep 3. lehemees, ajakirjanik 4. mees 5. pätt, sulii 6. õlu 7. sealiha 8. kass 9. õpetaja 10. naine 11. isajänes

93. A

1. tuhvialune 2. kubujuss 3. rõngasninad 4. külmataat 5. kaeramootoriga 6. laiskliisule 7. haavikuemandaks, käbikuningaks 8. hundijalavett

94. A

1. pisipoju 2. kiisu 3. pepu 4. kõtu/punnu 5. kumminotsuga 6. ninnu 7. beebinuku 8. ratsu

95. A

1. adaa 2. issi, aua 3. kiku 4. piilu 5. seenemikk 6. muu 7. lallud 8. ata-ata 9. illikukud

96. A

1. sigatsema 2. vagatsema 3. käperdama 4. peremehetsema 5. liberaalitsema 6. vänderdama

97. A

1. nägu: larhv, vahtimine, lõust, molu 2. jutt: pläma, joru, mula, loba 3. naine: mõrd, krõhva, tulehark, kana

98. A

1. jupats 2. õelutsevat 3. kekats 4. logaskid 5. lakard 6. silmakirjatsetud 7. võhik 8. joomar 9. uimardist 10. tuigerdas/tuigerdab 11. käpard

99. A

1. punnsilm 2. memmepoeg 3. poisinolk 4. tainapea 5. patukott
6. lobamokk 7. kaltsupundar 8. kobakäpp 9. tattnina 10. paksmagu

100. A

1. memmepoeg 2. tainapea 3. lobamokk 4. siidivend 5. kaltsupundar
6. kobakäpp

101. A

1. koer 2. laga 3. maaka 4. vusserdise 5. nolgid 6. kummipea
7. joodijüri 8. eit

102. A

1. käperdis 2. söödik 3. tuupur 4. koperdis 5. nuuskur 6. eputis
7. tõusik 8. pettur/petis 9. puterdis 10. pelgur

103. A

Omadussõnad ei ole: 1. sulane, mustlane, tihane, karsklane
2. ühikas, kaalikas, varrukas 3. juhe, side, kaste, vaste 4. seltsiline,
saunaline, paariline, abiline 5. aadlik, madalik, pealik, tuulik

104. A

1. kohtlane 2. sõge 3. ruuge 4. sume 5. kasin 6. ruske 7. mahe
8. auklik 9. maotu 10. kirgas

105. A

1. vesimärjaks/läbimärjaks 2. võhivõõras 3. verinoorelt 4. tulikuum
5. puruvaeseks 6. ülisoodsate 7. igivana/puruvana 8. hirmkallis/
põrgukallis

106. A

1. särased 2. kõrge 3. kohmitseb 4. käsitletud 5. korjamise 6. aretab
7. niriseb 8. tuulepeaks

107. A

1. pressima 2. lõomama 3. lõtvuma 4. purelema 5. tassima 6. hõivama
7. nottima 8. tarduma 9. lendama 10. tuupi tegema

108. A

1. säutsub, lind 2. kireb, kukk 3. haugub, koer 4. näub, kass
5. ammub, lehm 6. krooksub, konn 7. hirnub, hobune 8. kraaksub,
vares 9. niutsub, kutsikas

109. A

1. kasvatavad/kasvatasid 2. jäta/jätnud 3. eelise 4. kujunemist
5. alahinnata 6. moodustavad 7. jagab/jagas 8. kujundab

110. A

1. Vend ei nõustunud meie ühise puhkuseplaaniga. 2. „Ära magusaga liialda!” ütles vanaema. 3. Poisid reastasid kabenupud.
4. ..., kust pärineb meie tore salsaõpetaja. 5. Viimasel hetkel meenus mulle, et 6. Ööklubis tutvusid tüdrukud tõmmude noormeestega. 7. Pärast raevukat vastupanu must koer lõpuks alistus. 8. Hakkas juba pimenema, aga

111. A

1. Alles siis, kui linna kolisime, mõistsin, kui 2. ..., et lapsuke oli televiisori ette uinunud. 3. ... tahame ka purjetama minna
4. Puhkus lõppes ja oligi sügis käes. 5. Oma südames igatses mees naise järele väga. 6. Üksi jäädes ei suutnud noorik saunaahju tuld süüdata/teha. 7. „Selle perekonnaga ei hakka me iialgi suhtlema!” arvas isa. 8. ..., pean terve aasta raha säästma.

112. A

1. Sellest vanast mehest peavad kõik ümbruskonna inimesed lugu.
2. „Ärge hiljaks jääge, praamile läheme kõik koos!” ütles õpetaja.
3. Direktor kirjutas koolitusarvele alla. 4. Need tublid üliõpilased on oma preemiareisi väärt. 5. Aasta möödudes tehti kindlaks, et
6. Meie naabritaril on komme ehetelega üle pakkuda. 7. Ma pole näinud, et sellel üksikul vanamemmel keegi külas käiks.
8. Kui viimased suvitajad ära läksid, istus 9. Lapsed saatsid palju aega mööda raamatukogus arvutimänge mängides. 10. Väike poiss püüdis ära arvata, mida

113. A

1. asume/asusime 2. hakka 3. alanud 4. asume 5. algatatakse/
algatati 6. alustage 7. hakata, asuda 8. alustatakse/alustati 9. hakata
10. asuda

114. A

1. kõnnib, liigub, läheb 2. mine 3. liikuma 4. töötab 5. toimub
6. kurameerisime 7. kõlbab 8. käärib 9. kehtib 10. kuulub
11. kostsid

115. A

1. käisid, lähen, käin 2. tule 3. tulid/tulevad, lähevad 4. käisid
5. läheme, tulete 6. käisin 7. tule/tulge 8. läheb

116. A

1. ütles 2. rääkida 3. öelda/ütelda 4. öeldakse/öeldi/üteldakse/
üteldi 5. räägivad/rääkisid 6. öeldes/üteldes 7. ütles/ütled, rääkida
8. räägib/rääkis

117. A

1. halise 2. ladises/ladiseb 3. muliseb 4. kõlisedes 5. jorisevad/
jorisesid 6. klirisedes 7. krabisesid 8. ägisesid

118. A

1. uni 2. õlitatud välk 3. hobune 4. korsten 5. kott 6. viit sõrme
7. vari 8. munas kana 9. kass ja koer 10. haud

119. A

1. joomapidu, oleng 2. esimese aasta üliõpilane 3. vana ja vilets
sõiduriist 4. tütarlaps, neiu 5. alkohoolne jook, mis teeb väga purju
6. teismeline 7. rumal inimene 8. korvpall 9. meik 10. nali

120. A

1. juba 2. praegu 3. jooksul 4. hõredasti 5. juba 6. tihti 7. lihtsalt
8. uuesti

121. A

1. alla 2. ligi 3. läbi 4. ligi 5. alla 6. peale 7. läbi 8. alla/peale
9. pärast/peale 10. peale 11. pärast

122. A

1. või 2. kuigi 3. nagu, kui 4. kuid 5. sest 6. ega 7. ent

123. A

1. loomad/linnud: Ammuu! Krooks! Liiri-lõõri! Röh-röh! Vidiit!
2. inimene: Ahaa! Etskae! No-noh! Kuss! Hi-hi-hii! 3. elutud
objektid: Põmm! Tuut! Prauh! Kill-koll! Vull-vull!

124. A

1. plärts 2. noh 3. hurraa 4. säh 5. kiiss-kiiss 6. ass, võta 7. nõõ 8. ptüi